

Морально-світоглядна освітня система Григорія Сковороди Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе»

Прагнучи гідно відзначити у 2022 році 300-літній ювілей великого українського мислителя-мудреця, педагога, філософа, поета, композитора, музиканта, культурно-освітнього подвижника Григорія Савовича Сковороди (1722—1794) на всеукраїнському й міжнародному рівнях та задля популяризації його багатогранної духовно-педагогічної спадщини серед освітян, учнівської, студентської молоді й широкого суспільного загалу Міністерство освіти і науки України запровадило з 2017 року Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе», з ініціативи Українським фондом культури.

Ще наприкінці 2012 при Українському фонді культури було створено Всеукраїнський громадський організаційний комітет з відзначення 300-літнього ювілею Григорія Савовича Сковороди, який очолює Борис Ілліч Олійник. Весь ювілейний проект було названо «Григорій Сковорода — 300». Нині Громадський організаційний комітет з підготовки й проведення Сковородинських навчань очолюють співголови — академік НАН України Ярослав Степанович Яцків та міністр освіти і науки України Лілія Михайлівна Гриневич. Базові матеріали Навчань розіслано Департаментам (управлінням) освіти і науки обласних і Київської міської державної адміністрації, інститутам післядипломної педагогічної освіти, вищим навчальним закладам України. Провідною організацією з проведення Навчань визначено Державну наукову установу «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.

МОН проводить навчання за організаційною підтримкою Інституту філософії імені Г. С. Сковороди й Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України, Національної академії педагогічних наук України, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, Національного лісотехнічного університету України (Львів), Малої Академії наук України, Міжнародної української школи, Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Національної асоціації українців, Міжнародної асоціації українців, Українського вільного університету, Міланського університету, Національної спілки письменників України, Спілки українських письменників Словаччини, Національної спілки композиторів України, Національної спілки журналістів України, Товариства «Знання» України, Українського Фонду культури, Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Інституту генези життя і Всесвіту та музеїв Г. С. Сковороди.

Григорій Сковорода. Георгій Меліхов, 1965

Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе» започатковуються 5 жовтня 2017 року, у Всесвітній день вчителя, й проводитимуться в цю пору щорічно по всій Україні, в країнах, де бував Г. С. Сковорода (Словаччина, Угорщина, Австрія, Північна Італія, Німеччина, Польща), та в українських освітніх закладах за кордоном.

Про суть Сковородинських навчань та освітню систему Сковороди розповідає читачам «Слова Прогвіти» ініціатор і автор концепції навчань культуролог Олександр Шокало.

— Олександр Андрійовичу, як почнеться впровадження ідей Сковородинських навчань?

— До гідного, неформального відзначення знаменної дати необхідно належно підготуватися. Маючи досвід проведення в системі освіти України у 2008 р. Всеукраїнських Кулішевих читань «Оживить живе слово», я запропонував від УФК для Міністерства освіти й науки України детально розроблену концепцію Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе».

— Напрошується запитання про рівень нашого розуміння феномену Сковороди...

— Феномен Сковороди такий всеосяжний, як і цілий світ української культури, як сама Істина. Культура, в розумінні Сковороди, — це «друге, духовне, народження людини» з духовного зародку в серці через відкриття нею «заповітного, священного в собі». Це Сковородине визначення культури стало основоположним принципом його культурософії — методології мудрості, світоглядної системи морально-духовної орієнтації для самопізнання й саморозвитку людини. Поняття культурософії походить від латинського *colo* — ладувати на землі, вирощувати, плекати, а також від латинського *cultura* — улаштування, удосконалення, плекання, виховання та грецького *sofia* — знання, мудрість. Мудрість — це наука, що є системою понять і теоретичних знань.

Закінчення на стор. 10-11

УКРАЇНСЬКА АЛЬТЕРНАТИВА

2

ЧИТАЦЬКЕ ВІЧЕ

6-7

— Я ТАК ДУМАЮ!

Прем'єра рубрики:

8-9

НАЦІОНАЛЬНА ЕЛІТА

12

РОДИННІ РЕЦЕПТИ

15

Це ж стосується і рішення Басманного суду Москви щодо экс-заступника Генерального прокурора України, а нині відомого політичного діяча, співголови “Української альтернативи”, голови партії “Патріот” Мико-

Інформаційна безпека (згідно з законодавством України) — це стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави. У Маніфесті “Української альтернативи” чітко зазначається, що організація активно сприятиме виробленню та реалізації державної інформаційної політики, бо зорієнтована на дієвий і радикальний захист національного інформаційного простору. Це той важливий чинник, який є наріжним каменем національної захищеності кожного громадянина і захисту державного суверенітету. Зрештою, це та найважливіша складова національної безпеки, яку злочинно, свідомо чи несвідомо, ігнорує наша влада всі роки української незалежності. Про сьогоднішні актуальні проблеми інформаційної безпеки України вели мову учасники прес-конференції, в якій взяли участь представники Товариства “Просвіта”, “Українська альтернатива” і політична партія “Патріот”.

— Як і те, що справу проти всіх українських прокурорів порушено повністю незаконно за надуманими обставинами, — заявив на прес-конференції з цього приводу голова партії “ПАТРИОТ” **Микола ГОЛЮША**. — Треба порушувати кримінальні справи щодо президента Росії Володимира Путіна, Міністерства оборони РФ та інших посадових осіб, які вчиняли зло-

— Микола Голомша нині є співголовою “Української альтернативи”, лідером нової політичної сили — Партії “ПАТРИОТ”, яка відкрито називає Росію країною-окупантом, агресором. Вона неодноразово пікетувала Посольство РФ у Києві, виступає з різкими заявами і публічно називає дії кремлівської влади і їхніх найманців на Донбасі військовими злочинами. А щодо інших слідчих та прокурорів, які також потрапили “на олівець” до Слідчого

— Всі попередні владні часів незалежності разом зі своїми президентами заявляли, — розповідав Павло Мовчан, — що канал «Культура» треба робити потужним, самодостатнім, великим, як то мусить бути в кожній самодостатній і незалежній державі. Що означає на практиці така «реформа» інформаційної галузі? На вулицю викинуть великі творчі колективи, які формувалися упродовж багатьох років за часів незалежної України. Все це носії української справи, нашої ментальності, культури. Це люди, які формували і формують український світ. Не «руський мір», а *український світ!*

Тому і сфабрикована «справа» Миколи Голомші, і стан та «рефор-

Як нас запевняє наша влада, ми ніби будемо незалежною національною державою. Але факти уперто свідчать про те, що національний вектор вимивається зі сфер освіти, культури, мистецтва. Замість того, щоб розвивати національну індустрію, як це є в багатьох країнах світу, іде тотальна “зачистка” не лише з боку наших ворогів. Україну хочуть зробити таким собі мішком, де різні мафіозні клани з різних векторів — Близького Сходу, Сходу і Заходу — намагаються з України зробити зону, де можна було б безперешкодно збагачуватися і відмивати свої злочинним шляхом нажиті капітали. Для цього вони роблять усе, щоб український етнос ніколи не розвинувся і не піднявся до вершин повноцінної національної держави.

Звернення Товариства «Соловецьке Братство» в день 80-річчя початку Великого терору в СРСР

5 серпня 1937 року за наказом НКВД СРСР № 00447 почала діяти постанова Політбюро ЦК ВКП (б) від 2 липня 1937 року “Про антирадянські елементи” й розпочалася наймасовіша “чистка” радянського суспільства від “ворожих елементів”, що, на думку Сталіна, були непридатними для будівництва комунізму. Заарештовані були фактично позбавлені права на захист (на адвоката) чи оскарження вироку. Слідчі психологічним знущанням і нелюдськими тортурами “вибивали” з арештованих потрібні зізнання. В 1937 р. дозвіл на застосування методів “фізичного впливу на підозрюваних” (тобто тортур) було дано на найвищому рівні ЦК ВКП (б). Випадки неправомірного засудження вважались цілком припустимими і виправдовувалась прислів’ям “ліс рубають — тріски летять”. Часи “Великого терору” у масовій свідомості населення СРСР позначені тотальним страхом та недовірою. Нічні арешти сусідів, підозри колег на роботі, друзів, родичів, пошук шпигунів та шкідників, обрахунок доносів та обов’язок публічно таврувати ворогів народу були повсякденними. Влітку 1937 року введено ряд нормативних документів, які посилювали відповідальність членів родин репресованих. Дружини та чоловіки “ворогів народу” підлягали обов’язковому арешту, діти віком до 15 років передавались у спеціальні дитячі будинки. Члени сімей “ворогів народів”, засуджених до розстрілу, підлягали примусовому переселенню у внутрішні області СРСР. В рамках “Великого терору” НКВД організувало та провело серію масових національних операцій. Це т.зв. “німецька операція” (25 липня 1937 року), “польська” (11 серпня 1937 року), “румунська”, “латиська”, “грецька”, “іранська”, “харбінська”, “афганська”, “проти болгар і македонців”. До кінця 1938 року у СРСР було заарештовано 1,5 млн. осіб, з них 800 тис. було знищено. Великий терор тривав 15 місяців і був офіційно припинений за постановою того ж Політбюро ЦК ВКП (б) 15 листопада 1938 року, хоча репресії в менших масштабах ще тривали й надалі. За період “Великого терору” на території УРСР, за оцінками істориків, було засуджено 198 тисяч 918 осіб, з яких близько дві третини — до розстрілу. Решту було відправлено до в’язниць і таборів. Масові репресивні операції у 1937—1938 рр., за задумом Й. Сталіна, мали завершити двадцятилітню боротьбу з “соціально-ворожими елементами”, упокорити населення шляхом масового терору, утвердити авторитарний стиль керівництва та здійснити “кадрову революцію”. Підставою для розгортання терору була теза Й. Сталіна про загострення класової боротьби в міру успіхів соціалістичного будівництва...

До російської агресії проти України, яка триває з весни 2014-го року і досі, українська делегація в рамках Соловецької прощі, разом з делегаціями інших країн брала участь у щорічних заходах з вшанування пам’яті замордованих політв’язнів в урочищі Сандармох, які розпочалися з 1997 року, коли в Карелії поблизу Медвежєгорська було знайдено завдяки невтомним пошукам подвижника пошукової справи Юрія Дмитрієва (нешодавно репресованого ФСБ) приховувані НКВД-МГБ-КГБ місця масових страт та поховань: “обычные места расстрелов!”. Щорічно саме 5-го серпня наша українська делегація брала участь у церемонії з вшанування пам’яті жертв політичних репресій біля пам’ятника “Люди, не вбивайте один одного”, в урочищі Сандармох поблизу Медвежєгорська. Тут виступали консули, історики, дослідники, представники “Меморіалу” з різних країн, з Україною включно. Після меморіальних виступів ми йшли до встановленого пам’ятного козацького хреста “Убієнним синам України”, де в розстріляних ямах покоїться цвіт української інтелігенції та в’язні Соловецьких таборів, запалювали свічки, покладали квіти й вінки, відспівували безневинно убієнних жертв сталінського

До нащадків жертв масових репресій тоталітарного сталінського режиму, до всіх українців в Україні та за її межами суцільних, до громадськості Карелії й Російської Федерації.

“Великий терор” — масштабна кампанія масових репресій громадян, що була розгорнута в СРСР у 1937—1938 рр. з ініціативи керівництва СРСР й особисто Йосипа Сталіна для ліквідації реальних і потенційних політичних опонентів, залякування населення, зміни національної та соціальної структури суспільства. Наслідками комуністичного терору в Україні стало знищення політичної, мистецької та наукової еліти, деформація суспільних зв’язків, руйнування традиційних ціннісних орієнтацій, поширення суспільної депресії й денаціоналізація.

терору. Цей пам’ятний знак — трьохметровий козацький хрест з сірого граніту (авторства художника Миколи Малишка — цюгорічного лауреата Шевченківської премії, та скульптора Назара Білика) безумовно є символом вшанування пам’яті всіх невинних жертв сталінських репресій в сотнях таборів комуністичного ГУЛАГУ. Відбувалася панахида, під час якої до нас приєднувалися представники інших офіційних делегацій, а також всі бажаючі, які прийшли вшанувати своїх загиблих родичів та одноплемінників чи єдиновірців... Ми складаємо низький уклін пані Ларисі Скрипніковій — почесному голові Товариства українців Карелії “Калина”, без титанічних зусиль

Козацький хрест “Убієнним синам України” в Сандармосі

котрої цей гранітний козацький хрест “Убієнним синам України”, збудований у 2004 році виключно на громадські кошти, міг би і не з’явитись...

Неподалік Сандармоху, біля того ж таки Медвежєгорська, знаходиться “знаменитий” страшними спогадами Біломорканал, на будівництві якого віддали своє життя понад сто тисяч українських політв’язнів. Керівник жакливого будівництва “любімець партії і народу” С. М. Кіров, пам’ятники якого стоять до цього часу і в столиці Карелії, й у Медвежєгорську, учив своїх підлеглих катів: “Карати по-справжньому, щоб на тому світі був помітний приріст населення завдяки діяльності нашого ГПУ!”. Сандармох — це місце жаху і людських страждань в Карелії, де комуністичний режим СРСР знищував соловецьких політв’язнів та в’язнів — комуністичних рабів, що будували Біломорканал. Страшні поляни смерті урочища Сандармох... Серед 1111 розстріляних лише з 27 жовтня по 4 листопада “на честь 20-летия Октябрьской революции” (!!!) — 287 видатних українців, зокрема знайми письменники, актори, вчені, державні діячі. На цьому трагічному місці була розстріляна тогочасна українська еліта: Микола Куліш, Лесь Курбас, Микола Зеров, Валер’ян Підмогильний, Степан Рудницький і Матвій Яворський, Володимир Чеховський і Сергій Грушевський, міністр освіти УНР Антон Крушельницький з синами... Та сотні інших достойників з України. Тут кати НКВС розстрілювали по 200—300 людей на день. Хоч як не намагалися вони приховати

свої криваві злочини, та страшна правда виїшла на поверхню. Мертві докричалися до живих. Вчені стверджують, що в ці страшні роки нації і народності імперії зла понесли такі непоправні генетичні втрати, які відгукуються в їхній долі й до цього часу... Маємо пам’ятати: подібна практика кривавого сталінського режиму, разюче подібного до гітлерівського, ніколи і ніде більше не має повторитись!

У Росії останнім часом, на превеликий жаль, намагаються не дуже часто згадувати загиблих на Соловках та в інших жакливих місцях сталінського ГУЛАГУ, розкиданих по всій території Сибіру, Магадану, Казахстану... Відбувається підміна цивілізаційних понять та історичної правди, коли міжнародні злочинці, які скоїли гігантські злочини проти людяності, офіційно оголошуються “ефективними менеджерами”, їм відновлюють пам’ятники, а в місцях, де творились масові злочини, катам відкривають “музеї”... Але без пам’яті про тих, які страждали, не може бути нормального життя, неможливо виховувати наступні покоління й будувати цивілізовані країни.

На превеликий жаль, в силу вищеозначених обставин, які склалися між Росією і Україною, з 2014-го року українська громадськість не має реальної безпечної для її учасників можливості відвідати місця, де упокоєно жертви тоталітарного режиму й віддати останні почесні всім безвинно убієнним землякам... Але і цього трагічно ювілейного року 80-річчя Великого терору ми зібралися в цей уже традиційний час і день (12-00 за карельським часом 5-го серпня) — День Пам’яті по загиблих, — в столиці України Києві, біля Пам’ятного хреста, встановленого біля будівлі колишнього Жовтневого палацу — місця катувань та розстрілів десятків тисяч українських громадян різних національностей та вірувань, котрі стали жертвами сталінських репресій в часи Великого терору... А після панахиди та меморіального мітингу пам’яті по безневинно убієнних, делегація “Соловецького братства”, Київського товариства політв’язнів та жертв репресій та Київського “Меморіалу” ім. Василя Стуса відбули у Національний історико-меморіальний заповідник “Биківнянські могили” (український “Сандармох”), де продовжили меморіальні заходи з нагоди 80-річчя початку Великого терору в СРСР.

Тільки знання історичної правди про ті страшні часи більшовицького тоталітаризму і пам’ять про безневинних жертв сталінізму не дадуть прорости зернам тоталітаризму, людиноненависництва, які можуть привести до нових злочинів проти людяності!

Пам’ять про наших співвітчизників зробить нас пильними, не дасть відродитися й поширитися у світі неоконуністичним, неофашистським, неонацистським та іншим тоталітарним режимам з людиноненависницькою ідеологією. Їх засудив цивілізований світ, їх засуджуємо ми разом із прогресивним людством. Пам’ятаймо напис, вибитий на пам’ятнику в Сандармосі: “Давайте припинимо вбивати один одного!”.

Від імені членів товариства “Соловецьке Братство”:
Василь Овсієнко,
Григорій Куценко,
Георгій Лук’ячук.

Київському міському голові п. Кличку В. В.

Шановний Віталію Володимировичу!

Ми, ініціативна група зі створення Наглядової ради при Національному музеї народної архітектури та побуту України, сприймаємо з великим задоволенням приєднання Київською міською владою вулицям столиці України імен видатних синів української нації та борців за незалежність України. Справді, столиця незалежної держави повинна увіковічувати видатні імена та історичні події української нації від сивої давнини до нашого часу. Зберегти культурну спадщину — це дати теперішньому поколінню живе джерело духовного відродження і консолідації нації.

Місто Київ — одне з найдавніших стародавніх міст, колиська слов’янсько-православної світової цивілізації, що зберігає пам’ять тисячоліть. На його території розташовано понад 2569 нерухомих пам’яток культурної спадщини. На державний облік узяті 719 пам’яток архітектури та містобудування (з них 390 — національного значення); 308 пам’яток монументального мистецтва (з них 11 — національного значення); 1484 пам’ятки історії (з них 26 — національного значення); 58 пам’яток археології (з них 20 — національного значення). Дві пам’ятки занесені до списків всесвітньої спадщини ЮНЕСКО — Києво-Печерська Лавра та Національний заповідник “Софія Київська”.

Велика кількість пам’яток архітектури перебуває у розпорядженні суб’єктів господарювання різних форм власності, і тому часто ними безконтрольно перебудовуються. Це відбувається через відсутність цілісного підходу до реставрації пам’яток архітектури. Авторитет міста Києва у світі значною мірою залежатиме від того, наскільки дбайливим буде ставлення до своєї історико-культурної спадщини.

Яскравим прикладом недбалого ставлення до історико-культурної спадщини українського народу є невиконання протягом 2009 — 2017 років значної частини Плану заходів із забезпечення повноцінного функціонування і розвитку Національного музею народної архітектури та побуту України, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 р. № 1600-р зі змінами, внесеними до цього Плану розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 серпня 2013 р. № 639-р.

Задля покращення ситуації, а також для підвищення іміджевого статусу столиці, **ВИСЛОВЛЮЄМО** наполегливе клопотання про нагальність створення кількарічної міської програми збереження та реставрації пам’яток архітектури. Для цього потрібно створити робочу групу з архітекторів-реставраторів, киевознавців, громадськості, працівників КМДА. Програма повинна передбачати не тільки реставрацію пам’яток архітектури комунальної власності, але й субсидіювання спеціальних видів реставраційних робіт на об’єктах, що перебувають у іншій формі власності.

Чекаємо відповідь на наше звернення у встановлений законом час.

З повагою до Вас.

Підписали:

Герой України Л. Г. Лук’яненко
Голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка **П. М. Мовчан**

Народний депутат IV-VIII скликань **М. В. Томенко**

Митрофорний протоієрей, настоятель парафії Св. Архистратига Михаїла МНАП України, кандидат богословських наук **А. Ю. Власенко**

Доктор філологічних наук, фольклорист **Л. Г. Мушкетик**

Доктор історичних наук, етнограф **О. В. Курочкін**

Кандидат наук з Державного управління при Президенті України **О. Яценко**

Директор НДІ історії архітектури та містобудування **С. Б. Юрченко**

Почесний президент Інституту публічної та культурної дипломатії України **І. П. Федоренко**

Сергій БІЛОКІНЬ

Продовження. Початок у ч. 30

Чекісти і справа-формуляр Михайла Грушевського

Михайло Грушевський у родинному колі. Стоять: брат Олександр, сестра Ганна, Михайло, дружина Марія. Сидять: племінники Сергій та Ольга, донька Катерина, мати Глафіра Захаріївна. Київ, 1905 р.

України” (спочатку нею керував Ст. Кульчицький, тепер Г. Боряк.). Цікаво, що у цьому виданні, у жодній персоналії істориків України немає такої дефініції — “фальсифікатор”. Навч їх не було.

Навіть коли було дозволено писати в позитивному плані про Михайла Сергійовича Грушевського, двоє офіційних істориків написали ПРОТИ нього. Щоб їх оберегти, виступив Інститут. Така позиція його вченої ради, така позиція сучасної історичної науки.

Не сумніваюся, знайдуться охочі друкувати без розбору УСІ джерела.

Хочу розповісти, що існує, наприклад, таке джерело. Міністр ГБ звертається з листом до завідувача відділом адміністративних кадрів ЦК КП(б)У тов. Дроздова. (Лично!): “По Вашему запису при этом направляется справка на Крымского А. Е.” І ось її текст: “По данным, которыми располагает МГБ УССР, Крымский являлся активным чорносотенцем (!), был связан с царской охранкой (!). И предавал прогрессивно настроенную интеллигенцию (!).”

После Октябрьской революции 1917 года. Крымский был разоблачен как провокатор (!) и изгнан из Лазаревского института, после чего переехал в Киев.

Прибыв в 1918 году в Киев, Крымский установил связь (!) с Петлюрой, Винниченко и Грушевским и по их заданию вел активную антисоветскую националистическую деятельность (!) [...]

По ходатайству Крымского на работу в Академию были приглашены “ученые” (!) из Галиции, в том числе и Студинский К., оказавшиеся ярыми (!) врагами советского государства.

Крымский продолжительное время был связан с одним из работников (!) польского посольства в Киеве и подозревался (!) в связях с польской разведкой [...]

В связи с войной Германии с Советским Союзом, в 1941 году пытался (!) уклониться от эвакуации в тыл и намеревался (!) остаться на территории, оккупированной немцами”.

Підписав цю мерзоту 8 вересня 1949 року виконавець — начальник 5 Управління МГБ УССР Цветухін.

Я ніколи не був і не буду у моїх літах членом вченої ради Інституту історії України НАНУ. Але я вважаю, що такі речі популяризувати не потрібно. Колись видавали книжки під грифом “Для службового користування”. Це можна прийняти зрозуміти. Але друкувати корпунксно й масовим тиражем історичні джерела не слід.

Справа-формуляр М. Грушевського починається з агентурної записки пом. уповноваженого Смородського, датованої 2 березня 1924 року: “Грушевский Михаил Сергеевич нами взят под надзор при следующих обстоятельствах:

Спустя два часа после приезда в Киев из-за кордона [он] явился в ВУАН на заседание, где, по выражению с/с [секретного сотрудника], “бросил вызов тому бою, который неминуемо разразится”. ВУАН, как и профессор Грушевский, известны своей деятельностью, как принадлежащие к антисоветскому кругу лиц, и к тому же професс[ор] Грушевский, бывший председ[атель] Центральной Рады УНР и вследствие [этого] безусловно является лицом, стоящим во главе партии УПСР.

Дальнейшими установками выяснилось, что ему не чужда антисоветская работа по линии УПСР. Поэтому Грушевский Михаил Сергеевич взят на учет вместе с другими членами УПСР”.

Цікаво простежити за видавничою діяльністю вченого, у першу чергу за трьохмісячником українознавства “Україна”, що виходив під грифом Історичної секції ВУАН.

Академія не мала достатньо коштів. Тож цей знаковий журнал друкувала не вона, а “Державне видавництво України” (ДВУ). Здвоєні два перші числа було закінчено 30 червня 1924 року. За кілька тижнів, 20 липня 1924 року, неодмінний секретар Академії А. Крымський своїм підписом дозволив журналу вийти у світ, що було рівнозначно дозволу цензури. Разом із третім та четвертим числами трьохмісячника здвоєні два перші числа давали повний річник. Далі журнал виходив раз на два місяці.

Видавнича політика М. Грушевського була виразна й конструктивна. На титульних сторінках зазначалось: “Орган Історичної

секції Академії під загальною редакцією голови секції акад. Михайла Грушевського при близькій участі академиків, професорів і співробітників Академії”: академиків Дмитра Багалія, Сергія Єфремова, Агатангела Крымського, Олексі Новицького, Володимира Перетца, Павла Тутковського, Ю. (Іржі) Полівки, колишнього члена Президії й заступника голови Української Центральної Ради, члена УСДРП Сергія Веселовського, Осипа Гермайзе, Олександра Грушевського, Василя Данилевича, Миколи Макаренка, Володимира Міяковського, Михайла Птухи, голови НТШ (1923–32) Кирила Студинського, Євгена Тимченка, Володимира Шербина, Бориса Якубського. Наступного, 1925 року, до цього списку додалися комуніст Семен Семковський (Бронштейн), Михайло Возняк та Олександра Снявський. Без списку ближчих співробітників “України” вийшла її четверта книжка за 1925 рік. Цікаво, що Грушевський не старався знайти якогось есера, як хотілося Смородському, — сучасники чудово знали, що близький до вченого Веселовський був еседеком.

Влада намагалася якомога ускладнити стосунки Грушевського із Єфремовим-Крымським, а агентеса ГБ “Євгенія” — навіть із Миколою Зеровим, якого “розробляла” (вона навчалась в українській гімназії ім. Кирило-Мефодієвського братства, вихованці якої гинули під Крутами).

Михайло Грушевський стояв на конструктивній позиції. Уже в першій книжці “України” він подав два важливі матеріали Сергія Єфремова. Ту саму першу книжку прикрасили три листи Лесі Українки до Михайла Коцюбинського, які підготував Микола Зеров. Це були важливі публікації. Досі не розшукано жодних дальших листів Лесі Українки, ані навіть взагалі жодних листів Коцюбинського до неї.

У третій і четвертій книжках “України” з’явилися наступні рецензії Сергія Єфремова і Миколи Зерова. Для влади, зацікавленої у будь-яких конфліктах, вони були явно небажані. Хто читатиме справу-формуляр Грушевського, не зможе цього не помітити. Сергія Єфремова було заарештовано 1929 року. Останні публікації в

“Україні” М. Зеров зробив у 39 та 40 книжці за 1930 рік — це рецензії на “Твори” П. Гулака-Артемовського (Вид. 2. Редакція, вступна стаття та примітки І. Айзенштока. Х.: ДВУ, 1928) та працю С. Дуриліна “Из семейной хроники Гоголя” (Москва: ГАН, 1928).

На зворотах обкладинок останніх книжок за 1930 рік, включаючи “Загального числа книги 43”, зазначалось: “Приймається передплата на рік 1930 на науковий журнал українознавства “Україна” з додатком “Наукового збірника за рік 1930”. У цьому році “Україна” виходитиме в зменшеному форматі з огляду на перехід на обов’язковий, стандартний формат паперу. За ухвалою період-сектору ДВОУ цього року має вийти 7 книжок з додатком “Наукового збірника” [за 1930 рік]. Передплата лишається без змін”.

На жаль, “Науковий збірник за рік 1930” у світ не вийшов. Не вийшов і оголошений на третій сторінці обкладинки збірник “Полуднева Україна”. Нижче цих оголошень було зазначено: “Друкуються “Українські народні думи”, т. II Корпусу”. Начерк про це видання увійшов до розділу “Про видання, заборонені на стадії верстки або тиражі яких було знищено” у моїй праці “Масовий терор як засіб державного управління в СРСР”, Том 2 (Дрогобич: Коло, 2013. С. 727–736).

У 40-й книжці “України” вміщено інформаційну нотатку, де повідомлялося про зменшення формату, “але Видавництво компенсує читачам за те відповідним збільшенням кількості аркушів. Отже, кожна книжка журналу матиме тепер пересічно 12–13 друкованих аркушів (до 240 сторінок) замість 11 аркушів минулого року. Ідучи далі шляхом перетворення журналу в щомісячник, Редакція цього року має випустити 8 книжок журналу з безплатним додатком “Наукового Збірника” за 1930 рік, як 9 книжок”. Далі йшлося про наступне покращення й посилення журналу.

Останній документ, який хочу навести.

Існує лист Бориса Владіміровича Козельського (Бернарда Вольфовича Головановського; 1902–1936) й Сергія Аполлоновича Пустовойтова (1893–1937) начальникові СПО ОГПУ Георгієві Андреевичу Молчанову (1897–1937). У нашу добу хочу розвести людей української культури від людей російської культури:

“Нач СПО ОГПУ тов. Молчанову

О С/С “Медведеву”

Сообщаем, что в Москву, по вызову ОО ОГПУ выехал “Медведев” — агент СПО Киевского Облотдела ГПУ для разработки связей французского ученого, проф. Мартеля в украинских кругах. Характеристика “Медведева” направлена Киевским Облотделом ГПУ Нач. ОО ОГПУ за № 290 209. “Медведеву” дана явка Особого Отдела.

“Медведев” — Штепа Константин Федорович (точніше “Федосеевич”. — Авт.) 36 лет, с 1924 года был профессором Нежинского ИНО, завербован в 1928 году в Нежине, освещал местную профессуру; после переезда в Киев в 1930 г. он был направлен на разработку к.р. академических кругов, в частности на разработку группы (sic) М. Грушевского. Киевским Облотделом ГПУ “Медведев” был назначен как наиболее подходящая кандидатура для разработки связей Грушевского в Москве”¹³.

“В связи со срочным выездом “Медведева” в Москву по делу проф. Мартеля, ему даны указания по разработке академика М. Грушевского и связей последнего по Москве. О Мартеле ему ничего не говорилось и в этой части указания будут даны Особым Отделом.

Перед отъездом из Киева “Медведев” имел беседу с ближайшими учениками Грушевского М. С., научными сотрудниками ВУАН [Василием Семеновичем] Денисенко и [Сильвестром Васильевичем] Глушко, которым сообщил, что он едет на несколько дней в Москву для проработки материалов, связанных с его научной работой.

[В. С.] Денисенко и [С. В.] Глушко поручили “Медведеву” передать Грушевскому следующее:

“На мой вопрос, что же передать старику, [В. С.] Денисенко сказал следующее: Старик ни в коем случае не должен приезжать в Киев, не поддаваясь никаким уговорам. Особенно же не должен соглашаться принимать участие в редактировании журнала “Україна”, т.к., во-первых, это только очередной подвох, во-вторых, это скомпрометирует старика перед заграницей и перед общественным мнением, т.е. если он согласится пойти на уступки после всех тех унижений, каким его подвергали”.

Журнал “Україна” за редакцією М. Грушевського виходив з 1924 року до 1930 року включно. Останній рік (книжки 39—43), теж як двомісячник, але у значному зменшенні. Коли М. Грушевський був ув’язнений, виїхав до Москви, журнал припинився. 1932 року П-й Соціально-економічний відділ “поновив” видання журналу. Редагувала “колегія”, тобто чийсь анонім. Відповідальний секретар редколегії [П. Д.] Шуран. 1933 року під грифом “Комісії історії Заходу” він надрукував єдину книжечку “Нарис з історії робітничого руху в Англії”. 1998 року було повідомлено: “Комісія історії Заходу. Створена в листопаді 1929 р. згідно з постановою Історично-філологічного відділу. Затверджена Президією ВУАН 27 квітня 1930 р. Директором

Комісії обрано акад. В. П. Бузескула. Згідно з постановою Президії ВУАН від 13 лютого 1934 р. (sic) увійшла до складу Інституту історії”¹⁴. Проект постанови РНК УСРР та ЦК КП(б)У про стан і роботу ВУАН фіксував: “Безпосереднє, фактичне керівництво цим [П] Відділом потрапило до націоналістичних переродженців з партвиком у кишені: [О. М.] Камішан, [П. Д.] Шуран [...], які активно сприяли шкідницькій буржуазно-націоналістичній діяльності класово-ворожих елементів [...]”¹⁵. У документах повідомлялося, що комуністи В. Я. Камінський та П. Д. Шуран “зрослися з класовим ворогом”¹⁶. У січні-червні 1932 виїхала з двосна 1-2 книжка. Ліп редактор журналу М. Іваненко, техредактор С. Скомський, учений коректор М. Качеровський. Той самий колектив створив третю книжку за липень-вересень. Обидва видання підписав Неодмінний секретар АН акад. О. В. Корчак-Чепурківський.

Починалася нова “Україна” з листа Сталіна до редакції журналу “Пролетарская революция” під заголовком “Про деякі питання історії більшовизму”. Відповідний зміст мали обидва видання.

“Если же обстоятельства все же принудят его покинуть Москву и приехать в Киев, он должен будет отказаться от всякой общественной деятельности, жить не выходя со (sic) своей квартиры, не являться ни на какие заседания, не руководить никакими комиссиями, ни в коем случае не принимать участия в редакции, т.е. не давать своего имени и т.д.”

[В. С.] Денисенко отметил, что это мнение не его лично, но всего их коллектива, так думает и [С. В.] Глушко, и [С. В.] Шамрай, и другие”.

“Сказать старику, что его ближайшие сотрудники [С. В.] Шамрай и [С. В.] Глушко материально устроены, морально также чувствуют себя сносно”.

“Учреждения, бывшие секции исторические (Грушевского) пребывают в состоянии консервации и не разрушаются”.

“О политическом положении сказать, что на Украине царит настоящий голод, умирают

целые села и уезды, особенно подчеркнуть ужасающую смертность среди детей. Пояснить это как политику, направленную на то, чтобы окончательно сломить украинскую нацию, как единственную национальную силу, способную на серьезные сопротивления. Одни вымрут, другие рассеются по бесконечным просторам России”.

“О [К. А.] Копержинском (один из учеников Грушевского, отказавшихся от него) сказать, что он в сущности глубоко несчастный человек, типичный перепуганный интеллигент, готовый в каждый момент отречься от самого себя, проклинать сегодня то, чему поклонялся вчера, и наоборот”.

“Екатерине Михайловне также ни в коем случае не приезжать, оставаться до последнего момента в Москве, хуже ей не будет, уволить ее не уволят, а в Киеве ей ожидать нечего”.

“Медведев” обещал передать все это.

Сообщаем, что [К. А.] Копержинский, киевский научный работник, ученик Грушевского, во время дискуссии в ВУАН о роли школы Грушевского выступал с резкими, но не искренними покаянными заявлениями о разрыве с Грушевским.

Екатерина Михайловна — дочь М. Грушевского.

Перед отъездом он [К. Ф. Штепа] должен был увидеться с учеником [и племянником] М. Грушевского [Сергеем Викторовичем] Шамраем.

В части разработки связей проф. [Рене] Мартеля сообщаем, что последний, так же как французский ученый проф. А[ндре] Мазон являлся связывающим (sic) звеном между французскими интервенционистскими кругами и М. Грушевским.

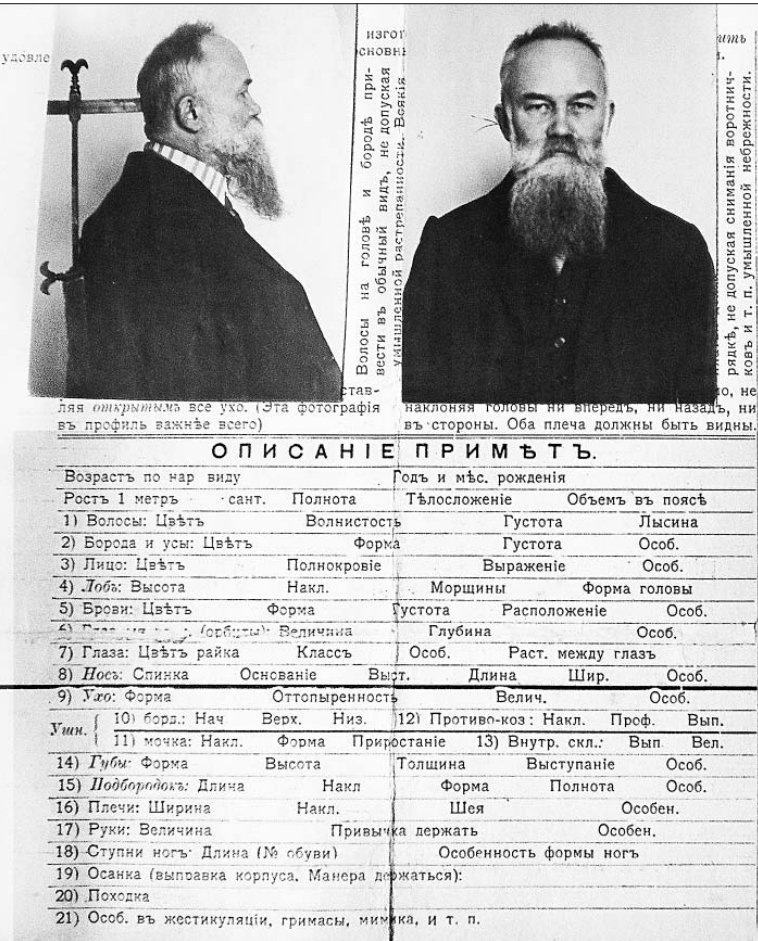
По имеющимся данным, Особого отдела ГПУ УССР А[ндре] Мазон отдела в Москве с М. Грушевским. Мы считаем, что такая связь возможна и в настоящее время. Не исключена возможность того, что наряду с Грушевским указанные профессора могли интересоваться академиком [В. Н.] Перетцом в Ленинграде: конкретных данных об этом мы не имеем.

Одновременно мы предлагаем Киевскому Облотделу ГПУ выполнить наши указания о подборе агента для разработки московских связей Грушевского; в связи с тем, что, по имеющимся данным, в сентябре М. Грушевский должен уехать в Кисловодск на лечение, Киеву мы предложили срочно проработать вопрос о посылке туда агента.

ВРИД нач СПО ГПУ УССР <подпись> (Козельский)

ВРИД нач II Отделения СПО <подпись> (Пустовойтов)”

Загальний обсяг справи-формуляру академіка Михайла Грушевського дуже великий. А ідеологічна боротьба — триває.

Михайло Грушевський у Київському губернському жандармському управлінні після арешту (29 листопада (за ст. ст.) 1914 р.

До 80-х роковин початку «Великого терору»

В залі вченої ради Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського відбулася зустріч із дослідниками теми “Пам’ять про тоталітаризм: український та казахський досвід”.

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

Науковці поділилися досвідом переосмислення сталінського терору в 30—50-х роках минулого століття. Учасниками небуденної для нашого суспільства події стали Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Казахстан в Україні та Республіці Молдова Самат Ордабаєв, доктор історичних наук, професор, співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України Юрій Шаповал, науковий керівник проекту “КАРЛАГ: пам’ять заради майбутнього”, доктор юридичних наук, член-кореспондент НАН Республіки Казахстан Нурлан Дулатбеков, проректор з наукової роботи і міжнародного співробітництва Академії “Болашак”, кандидат педагогічних наук, професор Тетяна Смолькіна, провідні історики з Українського інституту національної пам’яті, представники духовенства різних конфесій, які діють на території Казахстану, керівництво Національної бібліотеки, журналісти.

Відкриваючи захід Голова дипломатичної місії С. Ордабаєв підкреслив, що “дослідження трагічних сторінок нашої загальної історії зараз набуває особливої актуальності. Тільки знаючи всю правду про той жорстокий час, ми зможемо будувати правову, демократичну державу, яка не повторить жахи тієї зловісної епохи”. Казахські дослідники презентували присутнім проект “КАРЛАГ: пам’ять заради майбутнього” та свої нові видання, присвячені політичним репресіям в Казахстані в часи сталінізму. Серед солідної бібліотеки із книг, презентованих дослідниками для Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, підготовлених науковцями з Карагандинського університету “Болашак” — видання, присвячені величезним таборам, таким як: “ОСОБЛАГИ: Степовий, Піщаний, Луговий, Дальній”, “ОСОБЛАГИ:

Мінеральний, Гірський, Дібровний, Береговий”, “Степлаг”. Видання “Японські військовополонені в Карагандинській області” та “Угорські військовополонені в Карагандинській області”, присвячено відповідно 32 тисячам японських солдатів та тисячам угорських солдатів, інтернованих в табори Казахстану “КАРЛАГ: ОГПУ-НКВД: від Столипіна до ГУЛАГу” про страшну долю радянських німців, “КАРЛАГ: Кінгірське повстання” — спротиву політв’язнів антилюдовської системи. В альбом “КАРЛАГ” увійшли біографічні дані цілого ряду видатних особистостей, зокрема й багатьох з України — безневинних жертв тоталітарної системи. Вражає й унікальний тритомник спогадів в’язнів “КАРЛАГ: вічна біль суворих часів”. Дослідження “КАРЛАГ — творчість в неволі”, “Чорним олівцем Карлага”, “Караганда в долі художників” присвячено заарештованим мистцям з різних місць “страли советов”. А книги “Доля в’язня піщаного табору”, “Записи двадцятилітнього зека”, “Спогадам загаснути не дано”, “Дружина “ворога народу” присвячено трагічній історії окремих особистостей. Видання ж “Священослужителі — в’язні КАРЛАГу” присвячено гіркій долі священників практично всіх конфесій, а в “Мамчиному кладовищі” опубліковано списки дітей — жертв політичних репресій НКВД, зісланих в КАРЛАГ, де більшість з них і знайшла свою смерть...

“Ми всі — вихідці із КАРЛАГу, і всі його жертви, — вважає видатний дослідник Нурлан Дулатбеков. — Казахи втратили багато предковичних поселень, на території яких розгорнулася ця імперія зла. Але ми бачили біль людей, які стали її жертвами, і відгукувались на нього... В Казахстані хочуть пам’ятати свою історію зі всіма її трагічними сторінками. Будь-яка держава, яка дбає про свою історію, пам’ять минулого та про своє майбутнє, повинна саме так будувати свою політику”.

(зліва-направо): науковий керівник проекту “КАРЛАГ: пам’ять заради майбутнього”, доктор юридичних наук, член-кореспондент НАН Республіки Казахстан Нурлан Дулатбеков, проректор з наукової роботи і міжнародного співробітництва Академії “Болашак”, кандидат педагогічних наук, професор Тетяна Смолькіна, Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Казахстан в Україні та Республіці Молдова Самат Ордабаєв;

Духовно-моральне виховання молоді змінить Україну

23-25 червня 2017 р. в Національному університеті “Острозька академія” відбувся Перший Всеукраїнський з’їзд педагогів, які викладають предмети духовно-морального спрямування на тему “Стан, проблеми і перспективи духовно-морального виховання дітей та молоді в Україні”.

Антоніна МЕЛЬНИЧУК, Почесний голова Здолбунівського РО “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка, учитель християнської етики НВК № 14 м. Рівного, Відмінник освіти України

Організатором з’їзду виступив професор Острозької академії, доктор педагогічних наук Василь Жуковський. На з’їзд прибуло понад 300 делегатів зі всієї України. За мету було поставлено аналіз стану духовно-морального виховання дітей, підлітків і молоді, розкриття проблем та окреслення перспектив викладання предметів духовно-морального виховання в Україні. Передувало цьому проведенню обласних конференцій освітян, працівників усіх рівнів освітянських установ, зацікавлених у зміні світоглядної парадигми української освіти. Зокрема, така конференція відбулася і в Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти: “Стан, проблеми та перспективи духовно-морального виховання дітей та молоді у навчальних закладах Рівненщини”. У цьому напрямку на Рівненщині плідно майже 20 років працює багато небайдужих, створено навчальну базу, випущено підручники, методичну літературу, підготовлено необхідні кадри, але ще недостатньо уваги зосереджується на викладанні предметів, що сприяють духовно-моральному вихованню. У багатьох школах, де є по 20 і більше класів, на їх викладання відводиться 1–2 години.

Про потребу повноцінного викладання основ християн-

ської етики свідчить сумна статистика аморальності, розпусти, бездуховності та безсоромності молоді вже й шкільного віку. Крім того, учні під час проведення опитувань стверджують, що цей предмет найцікавіший і найпотрібніший. Проте існують бар’єри, через які предмет “Християнська етика”, пробивається до учня як травинка через асфальт: це і заяви від батьків, і поява предмета “Етика” (5–6 класи), і введення додатково по 1 уроку фізкультури тощо. А вже різноманітних опитувань і досліджень не злічити. І заборонити Бог не дає, і викладати системно, повноцінно неможливо. І тут мені пригадалося, як після розпаду Союзу — та ще й до цього, — ми, просвітяни, плідно трудилися над формуванням національної свідомості, відродженням Української церкви, впорядкуванням забутих, понижених мого українських патріотів, стертих сторінок української історії. Теж нелегко все вдавалось, але в результаті була проголошена і утверджена незалежна держава. І тому, як просвітянка і освітянка, вважаю, що ВО “Просвіта” ім. Т. Шевченка має налагодити співпрацю з Міністерством освіти та науки і взяти на себе роль громадського спостерігача, експерта чи консультанта, а можливо, і контролера та допомогти суспільству поставити навчання і виховання українських дітей та молоді на такому рівні, щоб через 10–15 років Україна забула про злочинну владу, аморальну молодь, антиукраїнську псевдокультуру. Для цього освітяни повинні бути обізнані з історією української школи, творами видатних українських педагогів, починаючи з літописів, біблійних настанов виховання. Перш ніж увійти в глобальний Світ, ми повинні відродити свою ідентичність, культурні надбання. Щоб наші сусіди — народи, захоплювалися українцями й Україною. Тому вважаю, що “Просвіта” і освіта мають бути не тільки однокореневими словами, але спільно діяти й перемагати безбожжя, яким ми сто років, як цикутою, отруювали душі українських дітей.

Чому ідеолог закарпатського сепаратизму вільно їздить Україною?

Олександр ГАВРОШ, Ужгород

Саме Магочі висунув теорію про четвертий східнослов’янський народ і докладає всіх зусиль, аби ця теорія втілювалася в життя. Він організував Світовий конгрес русинів і довгий час очолював неорусинський рух. Діяльність Магочі призвела до того, що українство в Словаччині, Польщі, Сербії, Угорщині почало зазнавати величезного тиску та нападів з боку неорусинів, а українофобія стала провідною темою на шпальтах їхніх видань. Магочі наніс величезної шкоди українській справі у світі і продовжує працювати в цьому руслі.

Ясна річ, що як керівник українських студій він не може заціклюватися виключно на неорусинстві, мусить робити й загальноукраїнські проекти. Тому видає й такі книжки, як-от згада на “Українці та євреї”. Зрештою, для меткого американця це ще й чудовий спосіб легалізуватися в Україні, де його авторитет сильно підмочено русинською ідеєю.

Зі своєю новою книжкою, де він є співавтором, Магочі об’їздив понад десяток міст України, зустрічався зі студентами та викладачами. Всюди його сприймали вдячно, адже не знають, чим насправді займається Магочі. Гірше було у Львові, де Пол Магочі побоявся з’явитися на презентацію, та в Ужгороді, де чудово обізнані з головним “проектом” американця. Після протестів громадськості зустріч з ідеологом неорусинства у Закарпатській обласній бібліотеці скасували.

Але виникає ціла низка питань до української влади та силових структур.

С. ДЗЮБА, Голова РО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, м. Сватово

Продовжується презентація просвітянських фільмів проекту “Рабів до Раю не пускають (УПА очима східняків)”. Відбувся перегляд фільмів і активне обговорення у Львові, яке організував Олександр Василюк, власник “Книжкової кривки”.

На презентації фільму на обласних змаганнях “Джура” глядачі — учнівська молодь, — під час кадрів з виконанням гімну України піднялися як один.

Дуже організовано, з коментарями і обговоренням відбулася демонстрація фільмів у

Нещодавно на Закарпатті розгорівся “культурний” скандал. У Закарпатській обласній універсальній бібліотеці було проанонсовано зустріч з американцем Полом Магочі, який мав презентувати свою останню працю “Євреї та українці: тисячоліття співіснування”. Однак для закарпатської громадськості цей науковець, який, до того ж, ще й парадоксальним чином очолює кафедру українських студій в Торонто, асоціюється в першу чергу як “батько” новітнього русинства.

Чому люди, які системно і цілеспрямовано доводять, що Закарпаття — це не Україна, а закарпатці — не українці, можуть не тільки вільно роз’їжджати Україною, але й мати публічні виступи, ефіри у ЗМІ, зустрічі з владою?

Чому ті, хто твердять, що Крим та Донбас — це не Україна, вважаються сепаратистами, а той, хто таке постійно пише про Закарпаття — начебто ним не є?

Сепаратизм завжди починається з гасел. Ідея Новоросії довго мусувалася в головах російських і місцевих “теоретиків”, поки її не спробували закріпити танками і “Градами”. Сепаратизм забруньковується в книжках та газетах у милій і привабливій упаковці. Зруйновані будинки і сльози біженців з’являються вже у фінальній частині цієї трагедії.

Неорусинство є для України сепаратистським рухом від самого початку, бо в основі його — приховано чи відверто — лежить заперечення природного зв’язку з Україною. Толерування ідеології русинства — це плекання сепаратизму власними руками. Коли почнуть проблеми на Закарпатті, вже пізно буде гасити пожежу. Кожна держава бореться із сепаратизмом в самому зародку. І Україна не має бути винятком.

Продовжується презентація просвітянських фільмів

Сколівських Бескидах у таборі “Захисник” (християнський військовий вишкільний табір, комендант о. Ростислав Височен, УГКЦ). Планується перегляд фільмів у серпні на Всесвітньому форумі бойків.

Головним благодійником проекту є патріот України і США Роман Яцьківський, який народився в Дрогобичі 28 червня 1960 р. Батько — тренер з баскетболу, мама — викладач економіки. Закінчив технікум та Івано-Франківський інститут нафти і газу.

З 1999 р. проживає в Чикаго, США. Активний діяч української діаспори: голова громадської ор-

Якщо “персонами нон грата” в Україні є артисти, які виступили на окупованих теренах, чи іноземці, що заїхав не з того боку в Крим, то чому американський професор, який десятиліттями займається пропагандою сепаратистської теорії про “відрубність” закарпатців, досі спокійно їздить Україною? Логіки в цьому немає жодної. Або ми боремося із сепаратизмом в усіх його проявах, або самі розвалюємо Україну через свою немудру голову.

Ужгородське “Видавництво Падяка”, яке вважає себе найбільш “русинським” у світі, не тільки вільно видає і продає сепаратистські книжки, в тому числі й Магочі, але й друкує видання для Закарпатської обласної універсальної бібліотеки. Тобто, гроші українських платників податків йдуть на утримання видавництва, яке вперто заперечує український характер Закарпаття. Уявіть собі, що в Маріуполі чи Запоріжжі кошти з управління культури спрямовуються у видавництво, що відкрито позиціонує себе найбільшим пропагандистом “Новоросії”! Маразм? А в Ужгороді — це реальність.

Поки вільно поширюватиметься теорія про неукраїнськість Закарпаття (Одеси, Харкова, Бессарабії і т. д.), доти ніякої ефективної боротьби з сепаратизмом в Україні бути не може.

Зустріч у Київській обласній держадміністрації

З ініціативи голови Київського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Анатолія Ковальчука відбулася ділова розмова між ним і заступником Голови обласної держадміністрації В’ячеславом Кучером.

величезні багаторічні заслуги нашої організації — на жаль, поки що належно не оцінені владою, у процесах націє- і державотворення. Надав інформацію про найголовніші напрями діяльності просвітян столичної області, про наші досягнення і проблеми. Підкреслив, що просвітяни Київщини налаштовані на співпрацю з органами місцевої державної влади та органами місцевого самоврядування. Проте з боку останніх дуже часто натикаємося на байдужість до наших ініціатив, іноді — на відвертий спротив.

У рідкісних випадках знаходимо розуміння чи одержуємо підтримку. Причини такого неадекватного ставлення до просвітян відомі. Передусім — відсутність у багатьох керівних кадрів діяльного патріотизму, творчої ініціативи, ґрунтовних знань з української історії та культури. На жаль, через бездуховність, неукраїнський менталітет, невігластво, пихатість і низьку загальну культуру у діяльності більшості чиновників домінують байдужість, безініціативність, корисливість.

За результатами зустрічі було досягнуто домовленостей з декількох важливих питань. Зокрема, заступник Голови КОДА запевнив, що обласна влада докладає всіх зусиль до того, аби на території Київщини в повному обсязі було виконано Укази Президента та Закони України, які стосуються вшанування борців за незалежність України у ХХ ст. Щоб уже найближчим часом, можливо навіть до Дня незалежності України, було споруджено й урочисто відкрито пам’ятний знак Героям Трубежа — учас-

никам бою проти московсько-більшовицьких поневолювачів, мешканцям Лівобережної Київщини, які на початку лютого 1919 р., повторивши подвиг Героїв Крут, ціною майже півтори сотні життів, на 2 дні зупинили наступ ворога на Київ.

В’ячеслав Кучер також пообіцяв посприяти в тому, щоб у жовтні ц. р. в м. Біла Церква урочисто відбулися обласні святкові заходи з нагоди 100-річчя діяльності “Просвіти” на Київщині.

Маємо надію на те, що керівники всіх обласних об’єднань ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка також встановили ділові стосунки з органами місцевої виконавчої влади.

Інф. “СП”

Оксана ОСТАП'ЮК,
старший науковий співробіт-
ник Етнографічно-меморіально-
го музею Володимира Гнатюка у
селі Велеснів Монастирського
району

Монастирищина в ці дні го-
тується до вже традиційного
фестивалю “Дзвони Лемківщи-
ни”.

У кожного з нас це свято має
свій зміст. В мене воно асоцію-
ється з пам'яттю про моїх баб-
ців і дідуся (мамин тато загинув
2 травня 1945 року в Другій сві-
товій війні, похований в м. Глу-
чин, Чехія). Серцем відчуваємо
тугу за прагматичними звича-
ми, мовою. Жартуємо, що коли
йдемо на Ватру, то треба прига-
дати собі звідки ти, щоб на бра-
мі повісти.

Отже, по маминій лінії —
с. Манів Ліського повіту, розта-
шоване біля кордону із Словач-
чиною, неподалік сіл Балниця,
Воля Мигова та Щербанівка.

Через село пролягає воевод-
ська дорога, Бескидська вузько-
колія. В селі були читальня,
школа, церква. Село згадується
в податковому реєстрі 1565 року.

До 1772 входило до складу
Руського воеводства, землі Ся-
ноцької.

У результаті першого поді-
лу Речі Посполитої у 1772 році
село увійшло до складу Лісько-
го повіту Самбірського краю, а в
подальшому Сяноцького краю у
складі Австро-Угорщини.

У 1918—1919 роках село ра-
зом з іншими 33 селами увійшло
до складу Команчанської Респу-
бліки.

В 1939 р. в селі було переваж-
но лемківське населення: з 510
жителів села — 485 українців, 20
поляків і 5 євреїв.

До виселення лемків у 1945
році в СРСР та депортації в 1947
році в рамках акції Вісла у се-
лі була греко-католицька пара-
фія Лупківського деканату Пере-
мишльської єпархії.

По татовій — сусіднє с. Бал-
ниця того ж Ліського повіту. Не-
існуючі села... Ніби замасковані.
Хтось хоче, щоб і нас не існува-
ло? Та ми є, дякувати Господу.

Масова загибель лемківщи-
ни. Кого і чого не знищено рані-
ше, силою виселено в дружній

«...Поки живе лемко — буде горіти Лемківська Ватра!»

співпраці варшавського і мос-
ковського урядів поза межі Лем-
ківщини. Значна частина висе-
леного краю стоїть облоєм досі.
Ця “нічия земля” залишилася
у пам'яті й серцях її відвічних
мешканців на ближчих і даль-
ших поселеннях. Немає таких
слів, щоби висловити біль, тугу
наших родин.

Зі слів вже покійної бабці і
моєї мами, перед виселенням в
селі були чутки, що виселяють
села ще в 45—46-х роках. 1946-
го року була рання весна, всі ро-
боти пороблені, поле засіяно. 5
травня, ввечері, в село наїхало
повно польського війська. Да-
ли наказ збиратися — бути го-
товим на 8 годину ранку. Бабця
розчинила на хліб, кури пору-
бала. Рано йшли військові, всіх
повиганяли з хат, хліб лишив-
ся в печі, кури в банях. Бабця
не встигла все зібрати — ланци,
що худобу припинали, кинули
в криницю — може повернуть-
ся, може вдасться ще якось ли-
шитись? Бабця накрила стіл бі-
лим обрусом — хтось прийде до
хати жити, щоб не обмовляли,
що погана господиня. Зняла об-
раз Святого Миколая, винесли
скриню з одягом, хату закрили,
ключ поставили, як звичайно,
над двері. Хтось захоче увійти —
щоб довго не шукав...

Я вдома натрапила серед до-
кументів на скупий Евакуа-
ційний лист та Посвідчення на
евакуацію, які видали родині
прадіда при виселенні: Дрочак
Іван Акимович, с. Манів Лісь-
кого р-ну, переселяється в Тер-
нопільську область. З ними:
Дрочак Стефан Іванович — син,
1925 р.н., Дрочак Анна Василів-
на — невістка, 1921 р.н., Марія
Ільківна — внучка, 1942, Іван
Ількович — внук, 1944 р.н, ко-
ней — 1, великої рогатої худоби
— 1, кіз — 1, зерна — 3 ц, про-
дуктів — 2 ц, речей домашнього
вжитку — 3 ц.

Взяли для коней овес, бо-
рону, плуг. Фіра за фірою, сум-
ними колонами вистроїлися на
дорогу. В самому кінці доганя-
ють колону залишені телята,

лошата, гусята, курча. Хтось із
задніх плаче: село горить, хати
наші підпалено, снопи несе на
інші села... Військо провадило
до станції в Загір'я. Сумний віз
із речами, паралізованим дідом
— головою сім'ї, моя 4-річна
мама сиділа на скрині, яка дуже
гризла її і весь час зсувалася, бо
була опуклої форми. По боках
йшла бабця з 2-річним вуйком
Іваном на руках і стрий Сте-
фан. На станції в Загір'ї баб-
ця з трудом продала телицю,
за яку купила великий житній
хліб, дідові — черевики, миску
і дві ложки. Два тижні чекали
на вагони, бабцина двоюрідна
сестра народила сина Дмитра
в Загір'ї, в хаті якоїсь доброї
польки, що пошкодувала поро-
діллю. Дочекалися, і в товарня-
ках, разом із худобою, поїхали
в невідомість. Тільки переїхали
границю, зразу ж казали, що то
вже не той світ. Дехто, хто був
спритніший, зійшли в Самборі
— все ж ближче до дому. Мамині
родичі зійшли в Пишківцях,
татова родина — в Товстому. В
Пишківцях ніхто ними не ціка-
вився, не той світ, що дома, не
та і погода. За два тижні в чи-
стому полі під відкритим небом
і сніжениця якась була, і дощ.
Почули від когось, що є порож-
нє польське село Пужники. Ко-
ли добралися сюди, воно вже
було заселене людьми з Рави
Руської. Бабця знайшла хатин-
ку без вікон і дверей, знайшла
якийсь кусок скла, заліпи-
ла глиною, зробила вікно, дідо
з соломи виплів двері. До осе-
ні харчувалися яблуками, йшли
в сусідні села, просили хліба.
Восени віддали зерно за те, що
вдома посіяли, то засіяли поле
в Пужниках. В 1947 році органі-
зували колгосп — і забрали все
до колгоспу. Бабця казали, що
із зібраного урожаю принесли
додому сніп жита, який посте-
лили в ліжко. В 1949 році прий-
шов новий наказ на виселен-
ня Пужників в Східні області
— на Дніпропетровщину. Обі-
цяли людям багато, та хто пої-
хав — жили в землянках. Бабця

не поїхали, залишилося 4 родини.
В 1950 році бабцина сестра,
Єва Фецич (Куземко) пішла до-
їти колгоспні корови до Велес-
нева, там пустувала хата Іль-
кових, вивезених до Сибіру, то
поселилося в ній дві сім'ї, жили
сім років, поки не змоглися на
своє житло.

Бабця завжди дякувала до-
брим людям. Головою колгоспу
був Остап'юк Дмитро, а сіль-
ської ради — Остап'юк Данило,
які порадилися, і жінка голови
сільради Параска звільнилася з
роботи (була санітаркою в мед-
пункті), щоб дати вдові роботу.
Тоді бабця вже мала свій заробі-
ток — 250 карбованців.

Тяжкі часи своєї родини я
асоціюю тільки з архівною до-
відкою. Державний архів Львів-
ської області № Б-1248 від
02.03.2015 в документах архіву
значиться, що родину у 1946 ро-
ці було переселено у Тернопіль-
ську область відповідно з Уго-
дою від 09.09.1944 р. між УРСР і
Польщею з с. Манів, Ліківсько-
го повіту, Жешівського воевод-
ства, Польща. При переселенні
ними було залишено господар-
ське майно. В описі майна зазна-
чено, що житлові та господарські
будівлі згоріли. Сім'я мала 8,0 га
землі, в т.ч. 5,8 га орної. Вартість
залишеного майна становила 455
крб за залишені посіви.

Тернопільський поет Сте-
пан Чура на Лемківській Ватрі
2015 року подарував мені свою
книжку “Лемківщина, в сер-
ці тебе я тримаю” з такою деди-
кацією: “Нашадку Лемківщи-
ни п. Оксані. Хоча Лемківщина
втрачена, але не забута, бо поки
живе лемко — буде горіти Лем-
ківська Ватра. Дай нам, Боже,
вічного Життя! З повагою — ав-
тор (підпис), м. Монастирське,
1.08.2015 р”.

Тож приходьмо на нашу Ва-
тру, щоб підкинути ще одну скіп-
ку, мило побесідувати з добри-
ми друзями, відчуті дух великої
лемківської родини.

1 серпня 2017 року.
с.Велеснів, Тернопільщина.

Прем'єр-міністру України Гройсману В.Б.

Шановний
Володимире Борисовичу!

Унаслідок російської окупа-
ції півострова газета “Кримська
світлиця” — єдина українська га-
зета Криму, що видається з 1992
року, — опинилася під загрозою
знищення.

Після анексії Російською Фе-
дерацією українського півостро-
ва газета припинила нормальне
існування. У 2016 році ДП “На-
ціональне газетно-журнальне ви-
давництво”, в підпорядкуванні
якого перебуває редакція газети,
ухвалило перевести “Кримську
світлицю” до Києва.

Окупація Криму спричини-
ла низку істотних проблем в ро-
боті видання. Через евакуацію
з окупованої території редак-
ція газети втратила приміщен-
ня, частину працівників, мате-
ріально-технічну базу, читацьку
аудиторію, яка катастрофічно
скоротилася через неможли-
вість розповсюдження газети на
півострові тощо. Попри істот-
ні негаразди зусиллями енту-
зіастів, вимушених переселен-
ців, працівників редакції та ін.
робиться все, аби зберегти ви-
дання і вижити на материковій
Україні. Проте одних наших зу-
силь замало, газета потребує
державної підтримки.

Редакція газети неодноразо-
во зверталася до Міністерства
культури України як співзас-
новника видання з проханням
посприяти у вирішенні осно-
вних проблем. Міністр Є. Ни-
щук не раз заявляв, що готовий
посприяти у вирішенні про-
блем редакції газети. У ході три-
валої комунікації з Мінкультом
ми спочатку отримали запевнен-
ня у готовності підтримати га-
зету і здійснити конкретні кроки
в цьому напрямі, але згодом бу-
ло повідомлено, що виділення
необхідних коштів на підтримку
“Кримської світлиці” Мінкульт
вважає недоцільним.

Через байдужість Мінкуль-
ту редакція видання змушена
звернутися по допомогу до Вас.
Просимо доручити відповід-
ним департаментам КМУ розро-
бити механізм підтримки га-
зети “Кримська світлиця”. Одним
із таких механізмів є розробка
і внесення на розгляд ВР Укра-
їни законопроекту, що дозво-
лить Кабінету Міністрів України
в якості винятку використовувати
бюджетні кошти на підтрим-
ку газети. Така практика підтрим-
ки ЗМІ існує, прикладом чого є
виділення державних коштів для
недержавного телеканалу АТР
— ТОВ “Телевізійна компанія
“Атлант-СВ”.

Перебуваючи на першій лі-
нії протистояння інформаційній
агресії, газета “Кримська світ-
лиця” потребує дієвої підтрим-
ки, повернення до фінансуван-
ня видання з Бюджету України
— практики, перерваної владою
В. Януковича.

Головний редактор газети
“Кримська світлиця”
В.В. МЕРЖВИНСЬКИЙ

У виробництві — історична драма «Захар Беркут»

28 липня Державне агент-
ство України з питань кіно
уклоло з компанією “Kinogob”
контракт про надання проєк-
ту “Захар Беркут” державної фі-
нансової підтримки розміром 30
млн грн. Загальна вартість ви-
робництва фільму становить 75
млн грн.

Кінопроект став одним із пе-
реможців Дев'ятого конкурс-
ного відбору Держкіно. Режи-
сер стрічки — Ахтем Сеїтаблаєв,
оператор — Юрій Король, ав-
тор сценарію — Ярослав Войце-
шек, продюсери — Єгор Олесов
та Юрій Прилиппко.

За сюжетом, монгольська ор-
да на чолі з ханом Бурундю ру-
хається на захід, винищуючи все
на своєму шляху. Докотившись
до високих Карпатських гір, вій-

сько зупиняється біля підніжжя.
Однак вночі кілька місцевих мис-
ливців — брати Беркути — потай-
ки пробіраються в табір та звіль-
няють полонених. Несамовитий
від люті хан вирішує йти навпро-
стець, щоб помститися і знищи-
ти карпатські поселення. Однак
невеличка громада гірських мис-
ливців під керівництвом Захара
Беркута має свій план, аби наза-
вжди зупинити багаточисельно-
го ворога...

Історична драма “Захар Бер-
кут” створюється за мотивами
однойменної повісті Івана Фран-
ка. Зйомки розпочнуться у 2018-
му році.

Державне агентство
України з питань кіно
Email: info@dergkino.gov.ua

Чи буде Перше вересня в першій українськомовній?

Емілія ФРОЛОВА,
член Національної спілки журналістів України, член ВУТ “Промісвіта” ім. Тараса Шевченка

Батьки, активісти, педагоги ведуть виснажливу боротьбу за збереження найстарішої (за історією) і “наймолодшої” (за роками побудови) школи в Костянтинівці. Тоді начальник управління освіти застосувала хід, яким добряче спантеличила батьків: в приміщення школи чиновники планують перевести... російськомовну гімназію. Звернення громадян, які проти таких намірів чиновників, пішли до Президента України Петра Порошенка, тодішнього прем'єра Арсенія Яценюка, міністра освіти і науки Лілії Гриневич, до ГПУ, СБУ, інших центральних, обласних, місцевих органів влади. “Бомбардування” державних установ продовжується, проблеми загнані в глухий кут. Після дворічної боротьби і регулярного листування з чиновниками в активістів накопичилось близько 5 (!) кілограмів відповідей, точніше, відписок з державних установ.

Київські високопосадовці, Міністерство освіти та науки, ГПУ традиційно “зливають” звернення на обласний рівень, ті — на місцевий, а там, як правило, все втрапляє до управління освіти, на роботу якого скаржаться батьки. Шедевром бюрократичного пінг-понгу є історія звернення до Костянтинівського міського голови Сергія Давидова, який “розписав” листа своєму заступнику — Т. Коваленку, та — начальни-

Тижневик “Слово Просвіти” першим в Україні розповів про гучний конфлікт навколо українськомовної школи № 1 в прифронтовій Костянтинівці Донецької області. На жаль, триває він і досі, ось уже два роки.

Нагадаємо, протистояння почалося напередодні навчального року в 2015, коли начальник міського управління освіти Ольга Барабаш на загальних зборах батьків і вчителів заявила, що школу буде ліквідовано, а 1 і 3 вересня з'явилися накази про переведення майже ста учнів до інших навчальних закладів. Батьки не погодилися з протизаконним рішенням, про що є відповідні письмові заяви, які в управлінні освіти проігнорували. І далі продовжують ігнорувати — як такі, що не співпадають з позицією влади.

ку управління освіти О. Барабаш, вона — своєму заступнику А. Мінаєвій, яка не знайшла нічого кращого, ніж переслати запит... директору ЗОШ № 1: хай сам відповідає на претензії батьків. Що це? Бюрократизм найвищого ґатунку, неспроможність пояснити юридичну колізію навколо статусу школи, відсутність здорового глузду?

Відписки ллються широким потоком. Найчастіше “відповіді” не мають абсолютно нічого спільного зі змістом звернень. Діє принцип “ми їм про Фому, вони нам про Ярему”. Громадянам пояснюють, посилаючись на статті законів, чому та чи інша інстанція не може вплинути на ситуацію. **Буває, що відповідь дуже “високого” відомства кардинально суперечить відповіді іншої поважної інституції, нівелює всі факти, документальні докази, але чиновників це не бентежить. Головне — відписатися!**

Мер С. Давидов взагалі не бажає розмовляти з представниками педагогічного колективу та

батьківського комітету, не вважає за потрібне обговорювати проблеми ЗОШ № 1, до яких він причетний особисто, бо відповідає за все, що коїться в Костянтинівці, в тому числі в управлінні освіти, дії начальника якого він підтримує завжди. А коли нарешті спромігся (вдруге за два роки!) зустрітись з директором школи та представниками батьківського комітету, то в своєму кабінеті разом із секретарем міської ради Ю. Разумним та заступником Т. Коваленко продемонстрував, хто в хаті хазяїн. Чиновники чинно сиділи за столом, гості — стояли, бо для них зайвих стільців у великому кабінеті не знайшлося. А секретар ради робив все, щоб обговорення проблем школи не відбулось, опустився до відкритого хамства на адресу активістів, чим демонстративно хизувався. Ніякого конструктиву розмова не дала, бо влада не прагне знайти порозуміння з громадянами.

Чиновникам провінційного містечка є з кого приклад брати: так поведуться і вищі посадовці.

В школі пам'ятають візит заступника міністра освіти і науки Павла Хобзея в супроводі начальника відповідного департаменту Донецької ОВЦА Надії Оксенчук, яка крізь пальці дивиться на все, що виробляє “головна освітанка” міста О. Барабаш. Міністерський чиновник теж не виявив бодай намірів розібратися в конфлікті та знайти порозуміння з тими, хто відстоює школу. Він став на бік чиновниць-освітянок (честь мундира — це головне), відкинув будь-які можливості для пошуку компромісу.

Є й більш цікаві історії. В жовтні 2016 в місті за дорученням Л. Гриневич побувала міжвідомча комісія. Її члени вислухали батьків, педагогів, активістів. Комісії було передано “вбивчі” мате-

ріали щодо фінансових порушень О. Барабаш. Довідку про перевірку активістам довелося чекати 4 (!) місяці, після чотириразових звертань щодо отримання цього звіту. Результат нульовий! Виявилось, що “вбивчі” документи зникли і НІХТО не знає, куди вони поділися, а про конфлікт навколо ЗОШ № 1 в довідці немає жодного слова!

До речі, на початку вже цього року депутати Костянтинівської міської ради двічі не підтримали проект рішення, підготовлений начальником управління освіти про злиття ЗОШ № 1 та гімназії. Напередодні чергової сесії на загальні шкільні збори завітали Н. Оксенчук, О. Барабаш, речник голови Донецької ОВЦА Т. Лук'янчук та інші. Вони намага-

Абсурдіада — антиконституційна пенсійна дискримінація

Євген ГОЛИБАРД

Нині ситуація принципово не змінилась, а навіть дещо погіршилась, бо загальна тенденція **показового співвідношення** чисельності пенсіонерів до чисельності працюючих, замість оптимального 1:5, вже становить 1:1,25 і продовжує погіршуватись, неухильно прямуючи до співвідношення 1:1 впродовж найближчих двох років.

А це означає, що кожен працюючий в Україні вже сьогодні має нести на собі потрібне навантаження, тобто працювати не тільки для поточного заробітку і для внесків на власний пенсійний рахунок, а й для внеску на пенсійний рахунок пенсіонера, якого він знати не знає.

Здавалося б, керівництво нашої держави і її чиновницький апарат мають бути занепокоєні очевидним наближенням катастрофи і, передусім, максимально відчинити двері та створити умови для заохочення всіх бажаючих і здатних до праці, незалежно від віку, статі, кольору шкіри тощо. Адже чим більше працюючих, тим більше відрахувань надходить до Пенсійного фонду.

Зрештою, це є одна з основних функцій держави — поставити до продуктивної праці всіх бажаючих працювати. Бо навіть нав'язливі мантри вітчизняних посадовців про спасенні іноземні інвестиції нічого не варті без праці громадян України. Та й іноземні кредити, пишномовно

Україна старіє. Станом на 21 травня 2015 року в Україні налічувалось 12,1 млн. пенсіонерів, тобто близько 29 % від загальної чисельності населення. З них зазначеного року працювали 2,6 млн. пенсіонерів, тобто трохи більше ніж кожен п'ятий пенсіонер. І це при тому, що загальна кількість працюючих в Україні становила 16,2 млн. осіб.

нашими “реформаторами”, доведеться віддавати за рахунок праці українців — незалежно від їхнього віку.

Але ми живемо в країні абсурду, де начебто гарантоване Конституцією право на працю, на практиці скасовано волею державних службовців, котрі взяли на управління країною, не вміючи управляти.

Ба більше — якщо ви пенсіонер і власною працею взяли виплати хоча б якийсь елемент абсурду в Україні, ви будете

працювати й не поліпшили **показове співвідношення**.

Це вже зараз я такий розумний, після того, як отримав прочухана від держави. Але до того ніщо не віщувало неприємностей. Навіть зовсім навпаки — від відомого міжнародного університету отримав пропозицію провести кілька лекційно-практичних занять для молодих викладачів цього вишу. Тобто, тиждень попрацювати в інтересах держави та її громадян.

Було це у лютому цього 2017

Для довідки. Чисельність населення Сполучених Штатів становить 322 млн., у тому числі трудові ресурси — 156 млн. осіб. Середня тривалість життя — 79,7 року, пенсійний вік — 65 років, чисельність пенсіонерів — 40,25 млн. осіб (12,5% від загальної чисельності населення).

Співвідношення чисельності пенсіонерів до чисельності працюючих становить 1:4. Причому, там практично немає добре нам відомої з комуністичних часів й досі існуючої в Україні, так званої, солідарної системи пенсійного забезпечення. Кожен працюючий американець формує власний пенсійний фонд.

Середній розмір пенсії американця становить \$1260, поляка — \$413, українця — \$68.

суворо покарані. Будете покарані рішенням державних службовців, котрі ревно слідкують за тим, щоб ви жодним чином не взялися

року, а приводом став вихід друком мого підручника “Основи технології системного мислення”, що й визначило тему занять,

проведенням яких всі присутні були задоволені.

Бо прогресивна молодь хоче навчитись мислити технологічно, системно, функціонально, згідно з певними правилами й використовуючи відповідні методи та алгоритми для вирішення задач і розв'язання проблемних ситуацій в реальних умовах. Чого-чого, а проблем у нас вистачає...

На початку липня, отримуючи пенсію на пошті, був здивований, що напроти мого прізвища у відомості стоїть сума на 451 гривню менша, ніж звичайно. Отримав мовчки, бо пошта тут не винна, треба йти з'ясовувати до Пенсійного фонду, в якому впродовж 17 років я був лише тричі.

Хоча що тут з'ясовувати, коли моя пенсія після понад 52 роки офіційного трудового стажу — це свята святих із запасом. Бо запас — це ще один фактичний трудовий стаж, офіційно не засвідчений у трудовій книжці, але мої зусилля в ньому матеріалізовані на будовах Норильська, Єнісейська, в Україні та в інших місцях.

Словом, не бачив жодної причини, права й приводу для урізання моєї пенсії, та ще й у такий хамський спосіб, без жодного попередження й пояснення.

Тепер доведеться робити те, що ненавиджу найбільше — ходити по інстанціях, збирати довідки, копії документів, виси-

джувати в чергах, намагатись стримувати обурення в розмовах із залізобетонними бюрократами і марнувати час на доведення факту, що я не верблюд.

Роздивився в інтернеті й вирішив по-журналістськи стримано: напишу пані Людмилі Миколаївні, начальниці відділу з питань призначення і перерахунку пенсій Солом'янського відділення ПФ і м'яко попрошу виправити прикру помилку, яка трапилась, можливо, через збій у комп'ютері. Написав: “Заздалегідь дякую...” і т.д.

Не встиг мій лист дійти до адресата, а вже третього дня отримую офіційний лист від заступника начальника Управління ПФ пані Т. Папіленкової, в якому вона стверджує, що мені не лише правильно урізали пенсію за червень, а й **переплатили** за весь період з 23 лютого по 30 червня 2017 року. “**Переплату просимо внести на рахунок ПФУ...** (вказано реквізити) ...**У разі ненадходження коштів протягом місяця з дня повідомлення, ...погашення переплати пенсії в судовому порядку**”.

Як кажуть, хоч стій, хоч падай! Вже мене й до суду обіцяють тягнути.

Таки доведеться йти з'ясовувати-розбиратися з тими, котрі знають все й не хочуть слухати нікого, крім себе немилых. Про таких моя мама казала: “Вся правда у нього — й у Бога трошки”.

Прийшов до 201 кабінету. Стримувався, намагався пояснити, але пані Оксана почала не з розгляду питання, а зі тверджен-

лися переконати батьків погодитися на об'єднання навчальних закладів, пропонували, щоб учнів на час ремонту перевели до інших шкіл. Батьки рішуче трималися свого: ми проти злиття, діти залишаться у школі. Депутати міськради відмовилися розглядати конфліктне питання.

А “війна” триває. У школі, яка, стверджує керівництво Донецької ОВЦА, повинна стати надсучасною (опорною її офіційно визнати не можна — існують юридично-правові колізії), ще на початку жовтня 2016 почався ремонт. Голова Донецької ОВЦА Павло Жебрівський досить активно взявся контролювати ремонтні роботи, але поступово його запал та енергія згасали, і вже майже 3 місяці голови не бачили на будівельному майданчику, хоча раніше кожні два тижні від сюди приїздив. Можливо, він втомився від бездіяльності місцевої влади (яка давно відсторонилася від проблем школи) чи втратив сумніви щодо “ефективної” роботи управління освіти? Справа в тому, що генеральним замовником проектів щодо ремонту ЗОШ № 1 якраз і є міське управління освіти. До речі, Ольга Вікторівна досить часто мала не дуже “чесне лице”, коли під час чергового відвідування об'єкта Павло Іванович запитував її, як йде підготовка проектів, чому процес занадто повільний, а проекти місяцями — “десь у шухлядках”.

Батьки та активісти проаналізували хід цих робіт: із 25.04.2016 до 23.06.2016 О. Барабаш зробила двомісячну перерву в підготовці проектів, з 04.07.2016 до 22.11.2016 не уклала жодного (!) договору з виготовлення про-

ектно-кошторисної документації для ЗОШ № 1, з 29.11.2016 до 06.02.2017 управління освіти знову взяло тайм-аут, а про документацію щодо прибудови до ідальні чиновниця не згадувала 10 (!) місяців.

Робота з проектами, впевнено в школі, затягувалася навмисно, щоб загальмувати ремонт і створити умови, в яких батьки, втомившись від “війни”, погодяться перевести дітей до інших навчальних закладів. Про саботаж роботи з проектами свідчить офіційна відповідь виконкому Костянтинівської міської ради: “...станом на 03.07.2017 управління освіти закінчило розробку проектів з повної реконструкції та капітального ремонту школи”. Чи не умисно запізнилися? Це відповідь на заклики Павла Жебрівського завершити ремонт до 1 вересня? Ігнорування його заяви на обласній колегії в Костянтинівці, коли він назвав цей будівельний майданчик найгіршим в області? Хто ж відповідь за те, що ремонтні роботи практично зірвано? Винуватців немає, і нічого не змінилося. Навпаки... стало ще гарячіше!

Зараз (у серпні!), коли ремонт зупинено на невизначений термін, начальник управління освіти знову загострює конфлікт. Через місцеві ЗМІ вона сповіщає громаду, що 1.09.2017 діти не підуть навчатися до ЗОШ № 1, хоча чиновниця знає, як рішуче налаштовані батьки та педагоги. Є в неї заява і протокол загальних зборів 8 червня 2017 року, де батьки вкотре заявили: дітей в інші школи не віддадуть, вони навчалися рік під час ремонту в рідних стінах, будуть навчатися й далі!

Сьогодні головна чиновниця управління освіти — в пошуках будь-яких мізерних зачіпок, аби заборонити дітям розпочати навчальний рік в рідній школі. Батьки, серед яких є спеціалісти в галузі будівництва та комунального господарства, фактами доводять, що в ЗОШ № 1 під час ремонту можна проводити навчання і діти не будуть заважати будівельникам (і навпаки). До речі, коли нещодавно батьки власним коштом і силами почали ремонтувати туалетну кімнату на поверсі, де навчаються діти, це дуже обурило О. Барабаш. Чи не тому, що відсутність туалету вона намагалася використати, як аргумент, що в школі не все гаразд з санітарними нормами і її треба закрити? До цього її не бентежила кричуща ситуація протягом довгого часу, коли туалети взагалі не ремонтувалися, хоча міський бюджет і виділив адресно 200 тис. грн., але управління освіти вперто “не бачило” коштів, ще й забороняло використовувати будівельні матеріали, якими школі допоміг спонсор? В ЗОШ № 1 зберігається листування з чиновницею ще й з цього приводу.

І наостанок процитуємо заяву батьків на ім'я начальника управління освіти: “Хочемо дати вам пораду: не витрачайте сили для досягнення своєї ганебної мети. Ми не дозволимо знищити ЗОШ № 1. Батьки та вчителі планують акції громадянської непокорі, якщо буде зроблено спробу не дати дітям продовжити навчання в рідній школі”.

Конфлікт триває далі. Будуючи “оновлену Донецчину разом”, хтось забуває, для кого ми її будемо?!

ня, яке мене ошелешило: “Ви — приватний підприємець!” Мосєму здивуванню не було меж: “На якій підставі Ви так впевнені?!” Бо й справді — новина для мене!

Здавалося б, все ясно і очевидно: за договором цивільно-правового характеру, що діяв упродовж шести днів, пенсіонер виконав роботу, йому нарахували 340 грн. заробітку, зробили відповідні відрахування, видали готівкою близько 270 грн. й, водночас, переказали визначену законом суму до ПФ.

Пенсійному фонду слід було б радіти, що пенсіонер, замість знічев'я сидіти перед телевизором, пішов і заробив для ПФ реальний внесок. Ані-ні! Виявляється, працівники ПФ, не обтяжуючи себе обов'язком встановити істину, сприймають кожен (навіть поодинокий) переказ нарахувань до ПФ у зв'язку з фактом залучення пенсіонера до праці, як доказ порушення закону.

Мало того — беруть на себе функції каральних органів і, всупереч презумпції невинуватості, без суду і слідства, без попередження пенсіонеру, виносять заздалегідь оскаржуючий вердикт та урізають розмір пенсії.

У даному конкретному випадку мені зменшили виплату пенсії на 451 грн. щомісячно, що набагато перевищує мій одноразовий заробіток.

При цьому в письмовій формі офіційного листа поставили категоричну умову: упродовж місяця внести до ПФ 451 x 4 = 1804 грн., “виплачені надміру внаслідок зловживань з боку пенсіонера” (!!!).

Офіційний орган держави в особі заступника начальника Управління ПФ у м. Київ оголосив мене злочинцем, стверджуючи, що я вчинив зловживання, а тому, якщо не внесу зазначеної переплати, мене чекає розгляд “питання про погашення переплати пенсії у судовому порядку”.

Ну от, можу радіти — мене по-

ставили в один ряд з відомими авторами багатомільйонних декларацій, з якими розбирається НАБУ.

Як вийти з цієї очевидної бюрократичної абсурдіади? Пані Оксана запропонувала мені зібрати довідки і написати заяву з проханням...

Висидів я у черзі півдня, наступного поїхав і взяв довідку, зробив необхідні копії, але коли прийшов удруге й побачив величезні черги довжиною у день сидіння, вирішив не брати участі у цій бюрократичній ахінеї.

І не писатиму ніяких прохань! Це нижче моєї гідності. Вони самі заварили цю паскудну кашу, нехай самі її їдять і виправляють ситуацію.

Щоправда, Революція Гідності нічому не навчила не лише цих бюрократів, а й сотні й тисячі розумних людей, котрі покірно стоять у чергах до тих, хто утримується з наших податків. Бюрократія радіє: допоки ми стоїмо у чергах, вони можуть спати спокійно.

А ми? Якщо ми терпітимемо далі, громадянського суспільства не побудуємо. Тому маю намір порушити їхній сон і створити прецедент. На моїй стороні — документальне підтвердження наведених фактів, що водночас свідчать про зловживання владою з боку державних службовців, зокрема й порушення ними кількох статей Конституції України.

Отож мене дуже цікавить думка читачів “Слова Просвіти”, серед яких є багато по-справжньому мудрих громадян. Сподіваюсь на відгуки й тих, хто побував у подібній ситуації.

Путінські амеби бунтують

В умовах дикого олігархічного капіталізму в Україні не сформувалася потужна, національно свідомо еліта, яка ще не зуміла організувати парламентські політичні партії європейського штибу. Більшість партій утворені олігархами або на їхні кошти, або окремими харизматичними особистостями, які засвітилися в українській політиці. Багато з них створено на замовлення Путіна або на російські гроші, щоб легально чи підпільно проводити промосковську політику і мати змогу руйнувати Україну зсередини, виконуючи третє основне стратегічне завдання Путіна: посприяти українцям самим себе знищити, самим себе побороти. При чому наші вороги допомагають партіям будь-якого політичного спрямування, навіть ультра націоналістичним, щоб гризти між ними була якнайбільш великою і жорстокою, бажано ідеологічною та соціальною. За дешевий газ, за дешеві тарифи, за пільги і податки.

Степан ТРОХИМЧУК,
професор, голова ЛОВ ВОВ

Відсутність потужних і сильних, соціально орієнтованих політичних партій, які мали б високе довір'я та стабільний електорат, продовжує поділ і подрібнення українського політичного ландшафту, неконтрольоване і необґрунтоване його ділення, як амеб в калабані. Цей процес прискорюється під час революційних здвигів, криз, перед черговими і передчасними виборами. На цей час в Україні зареєстровано 352 політичні партії. В останніх парламентських виборах взяли участь 52 партії і лише 6 з них подолали 5% бар'єр. Деякі Малі позапарламентські партії показують високу політичну активність, особливо в боротьбі з легітимною владою всіх рівнів, заробляючи собі рейтинги для майбутніх виборчих баталій. В азарті політичної боротьби вони зовсім “не бачать” успіхів влади у реформуванні держави і в боротьбі з путінською агресією, а лише “злочини”.

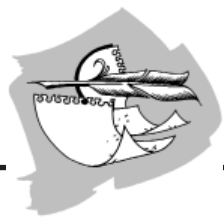
Прикладом такого фейку є оприлюднення деякими політичними силами тривожної заяви про формування президентом Петром Порошенком поліцейського режиму і авторитарних методів боротьби проти антикорупційних активістів та політичних опонентів. Ніби то він творить поліцейську державу, щоб воювати з ними. Хто ж ці підписанти? “Рух нових сил” М. Саакашвілі, партія “Народний контроль”, “Демальянс”, “Громадянська позиція”, “Сила людей”. Партії дуже різні, але їх об'єднує войовничість і нелюбов до української влади.

М. Саакашвілі, замість допомогти П. Порошенку реформувати державу, намагається його знищити. “Народний контроль” В. Медведчука і Д. Добродомова у глухий опозиції до влади не підтримує євроінтеграцію України. “Громадянська позиція” А. Гриценка процвітає лише на огульному критиканстві. Це партія одного вождя, відставного полковника і колишнього міністра оборони, за якого було продано найбільше українського озброєння за ціною брухту. Інші політичні сили не відстають від них. Чомусь найбільшим злочинцем П. Порошенка (чому, власне, його, а не парламенту?) вважають введення е-декларування для представників антикорупційних організацій, таких як І. Шабунін, С. Лещенко, Г. Каневський, Я. Юришин тощо. Може тому, що урядовці беруть хабарі брудною лівою рукою, а антикорупціонери прихватуєють міжнародні гранти праведною правою? Невже ж контроль за роботою антикорупціонерів є такою величезною загрозою для держави і вагомою політичною проблемою?

Партії-амеби проростають на голому популізмі, прямо таки вбивчий критиці всіх і вся, обвинуваченні своїх опонентів у національній зраді, корупції та непрофесіоналізмі. Особливий обструкції піддається діюча влада: щоб вона не робила — все погано, немає жодних досягнень, всі вони злочинці та корупціонери, думають лише про збагачення і про те, як і яку найбільшу шкоду нанести рідному українському народові. Правда, без доказів і прикладів, а на плітках і припущеннях. Всі вони погані, ні на що не здатні, а ось ми білі та пухнасті, висококласні та порядні спеці, які можуть з нічого зробити все, все і відразу, як у казці. Тільки дайте у руки нам владу. Дайте, і ми вам покажемо кузькіну мат. Та ж більшість з них вже були у владі, та похвалитися успіхами не можуть. Тому боротьба всіх проти всіх, боротьба без правил і перспектив на перемогу нічого Україні не дасть, але буде на користь Путіну.

Партії-амеби процвітають в Україні тому, що вони мають сильну матеріальну та моральну підтримку з боку ворожих ЗМІ, які належать або пропутінським олігархам, або громадянам Росії. Десь до 90% інформації на цих ЗМІ мають антиукраїнський зміст. Королями на них є двічі судимий за тяжкі економічні злочини, пацієнт психіатричної лікарні, неадекватний В. Рабінович, який і не приховує ненависті та зневаги до нас, українців, а також тонкий і хитрий, в міру замаскований ворог українства Є. Мураєв, заслужена регіоналка Г. Герман, журналіст-корупціонер І. Гужва та ціла рать подібних. У такому інформаційному лайні йде формування громадської думки, совково-колгоспні діячі нав'язують нам розуміння державного буття і його реформування, уявлення про ринок землі, вартість газу та комунальних послуг, мову і культуру народу, напрямки інтеграції та інші життєві проблеми постреволюційної потривоженої України.

Керівникам держави слід серйозно замислитися, що без сильних сучасних європейських, соціально заангажованих на основні верстви населення, партій ми з кризи не вийдемо, реформ не доведемо до кінця, у Європу не попадемо. Амебну партію дрібноту слід викинути на смітник історії, бо вона буде служити і надалі ворогам, гальмувати поступ держави до обраної мети. Нам потрібна національна еліта, яка буде турбуватися про майбутнє держави, а не про наступні вибори і відкати від корупційної діяльності. Коли ж пробудиться великий німий, яким є наша творча і технічна інтелігенція, професура, вчителі та інженери, лідери малого і середнього бізнесу, отці церкви?! Переважно мовчать, чогось вичікують. Треба всім нам діяти так: “Щоб пропала незгоди проклята мара! Бо пора... щоб волю, і щастя, і честь, рідний краю, здобути тобі!” (Іван Франко),

Закінчення. Початок на стор. 1

Мудрість — система дієвих знань, духовний досвід, моральне мірило істинності людського життя. *Мудрість* — духовне подвижництво. Мудреці-подвижники живуть істиною за моральним принципом: *працюють і не шукають вигоди, породжують і не привласнюють, досягають успіху і не вихваляються, стають великими і не панують*. Цей моральний культурософський принцип мудрості став основою освітньої системи Г. Сковороди. Він був малозрозумілий його сучасникам і малозрозумілий нинішнім поколінням, бо мудрі культурософські осягнення Сковороди *позачасові* — безвічні, й для їх сприйняття необхідно підготуватися.

Як для осягнення світу національної культури, так і для осягнення феномену Сковороди, необхідно народитися духовно у власній культурності. Інакше кожен сприйматиме і культуру, й Сковороду в міру своєї неготовності.

На жаль, досі злободенною лишається апокрифічна теза: “У нас Сковороду більше знають, аніж читають”. Мудреця за життя обзивали “сектантом”, тепер блумачать у ширшому спектрі — від “православного монаха” до “хіппі”, намагаючись “перекодувати на сучасні форми”. Тому нині нагальною потребою є вивчення й засвоєння суті живого вчення мудреця та виправдання в освітній процес морально-світоглядних принципів Сковородинської філософсько-освітньої системи.

За 300 років нічого не змінилося в соціумі...

— *Своєчасними лишаються застереження Сковороди: “Розум завжди любить до чогось братися, і коли він не матиме доброго, тоді звертатиметься до поганого”; “У тих, хто душено низький, найкраще з написаного й сказаного стає найгіршим”.*

— Сковорода-освітнянин чітко означає свою антиелітарну позицію духовного подвижника, який прагне розбудити приспаний панством люд: “Панські переконання, ніби прості люди чорні, здаються мені смішними... Як з утробі чорної людини появились білі пани? Хитрують: прості люди сплять; нехай сплять і глибоким сном, бозатирським; але кожен сон — закінчиться, і хто спить — той не мертвий і не задубілий труп. ... Мене ганьблять, нехай ганьблять; про мене кажуть, що я ношу свічку перед сліпими, але без очей не побачиш світоча; нехай кажуть; наді мною насміхаються, що я дзвонар для глухих, але глухому не до гудіння; нехай насміхаються; вони знають своє, а я знаю моє і виконую моє так, як я знаю, й моє прагнення мене урівноважує”.

Освітня позиція Сковороди ґрунтується на глибокій повазі до рідного народу: “Знання не повинне звужувати свій вплив лише на жерців науки, які жеруть і пересичуються, але повинні бути доступними всьому народові, ввійти в народ і утвердитися в серці та душі всіх тих, хто повинен сказати правду: *я також людина й мені все те, що людяне, не байдуже!*”. Мудрий вчитель постійно наголошував, що людям не вистачає найголовнішої науки — науки про людину та про шлях досягнення людьми щастя. Звідси моральний принцип освітньої системи мудреця Сковороди: *не життя для науки, а наука для життя*.

Морально-світоглядна освітня система Григорія Сковороди

Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе»

Любов Голота

Філософія й педагогіка мудреця Сковороди взаємопов’язані внутрішнім, глибинним прагненням самопізнання й щасливого життя. Сковорода розумів філософію як мудрість — *уміння жити істинно й сам жив згідно зі своїм істинним вченням*. Людина настільки мудра, наскільки морально зріла й сильна духом. *Вселюдський принцип моральної зрілості* ясний і всеосяжний: *людині належить думати істинно, діяти справедливо й висловлюватися правдиво*. Коли людина визріває морально, її у самопізнанні відкривається знання *життєвої програми її душі — відкривається Істина Життя*.

— *Отже, педагогіка Сковороди — цілісна морально-світоглядна освітня система?*

— Так, він являє її на різних рівнях сприйняття: через притчі, байки, пісні, поезії, філософські трактати й діалоги. Своїм діалогічним принципом Сковорода відкрив перспективу внутрішнього чуттєво-розумового самопізнання людини й її культурного самонародження, саморозвитку на основі моральної зрілості, а також пізнання нею *народу як культурної цілісності* й осягнення Природи і Світу.

Сковородинська філософія — принцип пізнання Істини, а педагогіка — освітня система істинного, культурного, щасливого людського життя.

Педагогіка — єдина професія Г. Сковороди, якою він займався все життя; “єдиний офіційний стан, з яким він ідейно мирився” — так точно визначила Сковородин соціальний статус історик і педагог Олександра Єфименко. Мудрець скрізь і повсякчас лишається істинним педагогом — моральним учителем для всіх поколінь і всіх верств українського народу.

Григорій Савович Сковорода залишив рідному народові унікальну духовно-освітню спадщину, засновану на його особистому освітньо-виховному досвіді. Морально-світоглядні принципи власної освітньої системи Григорій Сковорода послідовно виклав у філософсько-педагогічних і поетичних творах, у листуванні зі своїм учнем і першим біографом Михайлом Івановичем Ковалінським (1745—1807).

“Благо народити і благо навчити”

— *На чому базується Сковородинська філософсько-освітня система?*

— На традиції української рідної освіти, де провідна виховна функція належить батьковій й

Про суть Сковородинських навчань та освітню систему Сковороди розповідає читачам “Слова Просвіти” ініціатор і автор концепції навчань культурософ Олександр Шокало.

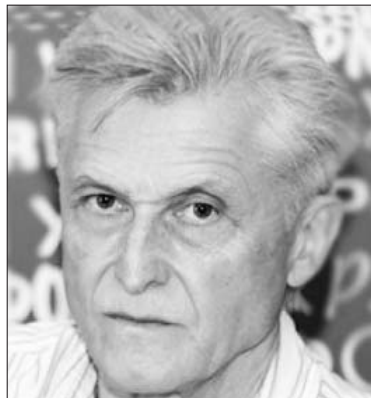
матері. Великий педагог наголошує на двох родинних чеснотах батька й матері: “*Два є головні обов’язки батька-матері: “Благо народити й благо навчити”*. Тобто батькові-матері належить народити й виховати дитину — підготувати її до “*другого, духовного, народження*” (так Сковорода визначив культурність людини). Загальна школа, вчителі працюють переважно з розумовими здібностями дитини й допомагають їй вивчати зовнішній світ і адаптуватися в ньому, а рідна материнсько-батьківська школа пробуджує в серці дитини волю духу, плекає духовний тип та допомагає їй *пізнати себе — усвідомити життєву програму своєї душі* й здійснити її в самостійному житті.

Для сучасників Григорій Сковорода був “*мандрованою академією*”, а М. Ковалінський назвав свого вчителя “*громадянином всевітнім*”.

Традиція українського родинного виховання й освітня система Сковороди споріднені з Сократовою майсвіткою (буквально — *повивальне мистецтво, акушерство*) — *мистецтвом допомоги в новому народженні*. Перший афінський філософ-мудрець Сократ (469 до н. е. — 399 до н. е.), користуючись умінням своєї матері, повитухи Фенорети, яка допомагала народжуватися дітям, приймав “*положи душі, а не тіла*”: *допомагав народжуюча мати істинному думанню* — пробуджував духовний зародок у серцях людей і допомагав їхньому духовному народженню. Тому для Сократа людина — це морально зріла й духовно народжена особа. Аполлонійський заклик “*Пізнай самого себе!*” (напис на Дельфійському храмі Аполлона — *Духа Світла й Ладу, покровителю муз*) для Сократа означав пізнати себе як моральну й суспільну особу. Сократ не давав готового зовнішнього, софістичного, знання, за яке софісти брали плату, а навчав відкривати внутрішнє знання в собі самому. Сковорода, як і Сократ, ніколи не давав готових знань, а в діалозі спонукав співрозмовника до самостійного відкриття в собі істинного знання. Бо Істина живе в людині від народження, й людині належить пізнати її. Доки людина не знає Істини, вона безвольна, немічна, нецілісна, тож їй необхідно зцілюватись у *самопізнанні — пізнанні Істини*.

— *Самопізнання — не інтелектуальне споглядання, а діяльний процес внутрішнього переживання?*

— За Сковородою, *пізнати себе* — це не тільки розумом осягнути своє життя, а пережити його через почуття. Сам Сковорода набирался знань не з книг, а з власного внутрішнього самопізнання й переживання — у вільному духовнои досвіді та

Олександр Шокало

з живої традиції рідної культури. Мудрець розглядав книги як плід самопізнання й пробудженого думання: “*Не розум од книг, а книги од розуму народились*”. Так Сковорода означив вторинність книги (біблії). Як мудрий вчитель Григорій Савович нікому не нав’язував своїх внутрішніх осягнень, а навчав людей самим у собі відкривати внутрішнє, дієве знання — осягати Істину й жити в ній. Звідси педагогічний принцип Григорія Сковороди — “*Навчаю тих, хто бажає знати*”. Подібними принципами добору учнів керували давньогрецький мудрець Сократ: “*Заговори, щоб я тебе побачив, і зроби, щоб я тебе зрозумів*” та давньокитайський просвітител Кун Фу-цзи (латинізоване: Конфуцій; 551 до н. е. — 479 до н. е.): “*Хто не прагне знати, того не просвіщаю. Хто не горить, тому не відкриваю*”. Подібного принципу в освіті дотримувався й англійський філософ, соціолог Герберт Спенсер (1820—1903): “*Основна мета освіти не знання, а дії на основі отриманих знань*”.

— *Через “споріднену працю” самого Сковороди — через його таланти поета-співця й композитора-музик, розкривається багатство його душі, його всеосяжного світогляду й цілісної філософсько-освітньої системи.*

— Поетично-композиторська творчість і філософсько-освітня праця Г. Сковороди гармонійно поєднані в цілісну морально-світоглядну систему. Він дбав, щоб слово звучало мелодійно, як його гра на сопілці чи скрипці. Музика надавала філософським думкам і поетичним образам улагодженості й глибокої проникливості. Поезія Сковороди підпорядкована законам природноладового музичного звучання, й на цій глибинній ладовій основі ґрунтується його навчальна методика з музики й поезики.

“Пізнаєш Істину — ввійде тоді у кров твою Сонце”

Це ясновідне осягнення мудрецем Сковородою світлоносної суті людини підтвердив український біолог-мислитель Микола Григорович Холодний (1882—1953): “*Людина — від народження до смерті — лише одна світлова хвиля*”. Сковорода означив “*октавою світла*” звучання мелодії Всеєдиного Ладу в людському естві. Бо *мелодія* — ритмічний рух чистого звуку, породженого світлом. Григорій Сковорода своїм надзвичайно розвиненим органом ясновідання безпосередньо сприймав внутрішні духовні осягнення як “*найдосконалішу*

музику” й передавав через музику й поезію світло Істини людям, бо, за його переконанням, “*музика промовляє до душі нашої*”.

— *Може виникнути запитання щодо “органу ясновідання”...*

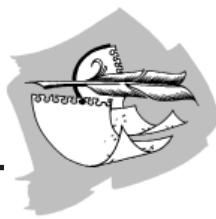
— Це *епіфіз* — центральний орган ендокринної системи, який функціонує в центрі головної мозку й забезпечує взаємодію між духовною й фізичною сферами людського ества. Його ще називають органом внутрішнього духовного зору, інтуїції. Вольову функцію *епіфізу* в людині активізують спів і сонячне світло. *Епіфіз* живиться енергією Сонця й є найпотужнішим джерелом надтонкої життєвої енергії в людині. Од світла Сонця епіфіз виробляє *серотонін* — гормон життєвої сили, волі духу, щастя, а вночі виробляє гормон *мелатонін*, який проймає кожну клітину й захищає їхні ядра та оновлює, омолоджує все ество. Ці сонячні гормони сприяють просвітленню свідомості, підвищують захисні сили людського ества, забезпечують його самовідродження, самооновлення. Розвинений епіфіз забезпечує функціонування в людині *третьої сигнальної системи*, ознакою якої є *совість* — *найхарактерніша ознака людяності, внутрішній моральний суддя*. Відсутність совісті свідчить про нерозвиненість, пригніченість функції епіфізу й відповідно — про моральну нерозвиненість гомініда, якого з позиції моральності люди називають *нелюдом* чи *недолюдом*. Завдяки розвиткові морально-духовної функції епіфізу людина набуває здатності *ясновідання* — *безпосереднього осягнення Істини як всеосяжної сутності, першооснови Життя*. Ясновідно-вольова функція епіфізу пов’язана з розвитком поетично-музичних, вокальних здібностей — безпосереднім сприйняттям людиною гармонії *природного музичного ладу*.

— *Отже, Сковородина здатність передбачення, поетично-музичні й педагогічні таланти свідчать про його розвинене ясновідання.*

— Більше того — він успадкував це генетично. Сковородин рід по батьковій лінії має характерницьке коріння. Його предків називали *Сковороди (скорі провідці людей)*, а як перетворилося на *Сковорода* — невідомо.

Як родове дерево Сковороди має глибинне українське культурне коріння, так і його пісенна поезія закорінена в прадавній українській народній пісенності, вік якої співець-мудрець означив глибоко символічно — “*три тисячолітня піч*”. Та *піч народного духу “неопально”* випікала й плідно зберігала багатовікові народні звичаї й мудрість. Свої поезії-пісні, співзвучні з народною пісенністю, поет-композитор характеризує так: “*Правда, пісня наша майже зовсім сільська і написана протонародною мовою, але я сміливо заявляю, що за всієї протонародності й простоти, вона щира, чиста й безпосередня*”. Музикою Сковороди глибоко перейнявся його учень і перший біограф Михайло Ковалінський: “*Вона сповнена гармонії простої, але величної, проникливої, чарівної, ніжної...*”.

Як учитель Григорій Савович виховував у молоді почуття любові до рідного, відчуття ладу в Природі й необхідність збереження її як основи людського життя: “*Природа — всьому початкова причина й рушійна сила...*

Без Природи як без шляху: чим далі рухасися, тим більше блудити”. Незмінні природні закони — основа владованого життя людей на Землі. З цього виразно окресленого пантеїстичного світогляду виросло головне спрямування педагогічної системи Григорія Сковороди — пробудження й розвиток вроджених здібностей людини через самопізнання та самостійне здобування істинних, дієвих знань для здійснення себе в природженій, “спорідненій праці”.

— **Така здорова природна основа суперечить будь-якій догматичі...**

— Сковородинська глибина освітня система виривалася зі старих схоластичних обмежень тогочасної педагогіки, де панувала теологічна догматика, яка урівнювала й заневолювала всіх у “рабстві божому”, тож Григорій Сковорода змушений був піти і з Переяславського, і з Харківського колегіумів. Освітні нововведення Сковороди суперечили тодішнім теологічним канонам. Ось як описує історик, етнограф, педагог Олександра Яківна Єфименко (1848—1918) в праці “Філософ з народу” (1894) переполох, що його викликали в Харківському колегіумі Сковородині “Вхідні двері християнського добродетеля” (посібник із нововведеного курсу добродетеля): “Рукопис поширювався між читачами та викликав бурхливий незадоволення й докори. Сковороді запропонували диспут для захисту його положень, і, знаючи його натхненню навальне красномовство й цілковиту відразу до будь-яких вивертів думки й слова, не важко уявити собі, як він захищався. І як результат, він не тільки був усунутий від викладання, але й змушений залишити Харків”. “...Покинув місце казенного вчителя молодечі, щоб бути відтепер виключно **вчителем вибраних одиниць** із сучасної української суспільності”, — так підсумував Іван Франко.

З тих “вибраних одиниць” недовзі виріс у Слобідській Україні морально-світоглядний суспільний рух Сковородинства. Основу того руху становили Сковородині учні й послідовники, які збирали великі кошти на будівництво першого в Лівобережній Україні світського вищого навчального закладу — Харківського університету (1804). На цій університетській базі Сковородинські морально-світоглядні засади розвивав у своїй філософсько-мовознавчій школі послідовник Григорія Сковороди Олександр Опанасович Потебня (1835—1891) — великий український вчений-енциклопедист: мовознавець, філософ, психолог, фольклорист, етнолог, літературознавець, педагог, основоположник психологічного напрямку в слов’янському мовознавстві й творець лінгвістичної поетики, професор Харківського університету. На переконання харківського сквородинознавця Леоніда Володимировича Ушкалова (1956), Сковорода й Потебня “належать до кола найбільших українських мислителів” як “символічні образи нової і старої України”: “Ясна річ, себе самого Потебня вважав “**послідовним націоналістом**”... І дуже важливо, що предтечею оцього “**послідовного націоналізму**” Потебня вважав Сковороду. Очевидно, йому дуже імпонувала ідея Сковороди про “нерівну рівність”, допасована до історії народів. Та не менше йому імпував і просвітниць-

кий пафос Сковороди. Теза “народ — це недвижна маса” є не чим іншим, як парафразою тієї думки Сковороди, що її Потебня наводив у своїй лекції на пошану Квітки-Основ’яненка: “**Народ спить, але не мертвим сном**”... І що ж може “розбудити” народ, оцю “недвижну масу”? Наука. А наука — це “плід зусиль дрібки вчених” (Це одна з улюблених думок Потебні. — Л. У.), людей, які все життя ловлять невловного “птаха”-істину, тобто пробують дати відповідь на питання: хто ми, звідки ми, куди ми йдемо?” На основі Слобідського освітнього осередку виросли як “плід зусиль дрібки вчених” дві світові школи: Сковородинська філософсько-освітня й Потебнянська психолінгвістична.

Освітні нововведення Сковороди, що їх тоді побивала теологічна догматика, цілковито відповідають нинішньому іновісвітньому освітньому принципу — **активному персоналізованому навчанню на основі розвитку критичного мислення, креативності, допитливості, винахідливості, наполегливості, взаєморозуміння**.

Пізнавати себе

— **Невгасна воля духу живе в людях, тільки треба її пробудити...**

— Надзвичайно своєчасна нині провідна ідея всіх педагогічно-філософських праць Сковороди: “**Пізнай самого себе!**”, “**Шукай себе всередині себе!**”. Цей заклик для Сковороди, як і для Піфагора, й Сократа, означав — пізнати себе як моральну й суспільну особу. **Пізнати себе** — це передусім пізнати свою природу (власну сутність), збагнути вроджену життєву програму своєї душі (власну долю), а через себе — пізнати свій народ у світі питомої культури, осягнути земну Природу й усвідомити своє місце в Природі, Культурі, Світі та власною волею здійснити життєву програму своєї душі.

Мислитель-мудрець не замикався в межах якоїсь філософської чи релігійної доктрини, а завдяки геніальній інтуїції — ясно віданню, через власне самопізнання осягав Істину як сутність “**безпричинного початку, безпочаткової причини**”. Ця сутність проявляється в людині через волю її духу. В людині воля духу живе в кожній клітині її ества, а сконцентрована в серці. Тому серце є вольовим осердям самоорганізованості індивідуального людського ества й збірної цілісності народу, в яку люди єднаються нутрішньою волею серця. Воля — це самовияв особистого й національного духу зсередини, на протилежність зовнішньому гнітові. В українській правосвідомості воля — основоположний принцип-закон, дієвий чинник українського традиційного природно-звичаєвого права. Воля як фундаментальний принцип-закон природно-морального права діє в триєдності права, обов’язку й відповідальності людини в збірній цілісності народу. Волю-закон приймають усі й виконують кожен — у цьому моральна сила волі. Воля задає моральне спрямування культурному саморозвитку людини й народу. З принципу волі основоположник української філософії права й глибинний педагог, послідовник Г. Сковороди Памфіл Данилович Юркевич (1826—1874) виводить право як вияв волі національного духу, історичного характеру народу та одвічної ідеї правди й справедливості: “Початком права є ідея справедливої відплати”; “**національний дух є вищим законодавцем, Право — явище національного духу**”. ...Будь-яке право тільки тоді має силу, коли воно національне, бо **національність є природне об’єднання взаємності**”.

— **А взаємність — необхідна умова людського щастя...**

— Так, людина щаслива у взаємності і в своїй вільній спорідненій праці, коли не вона для праці як засобу визиску чи нагромадження багатства, а праця для неї заради здійснення її духовного покликання, закладеного в життєвій програмі її душі. Людина сповнена щастя й радощів, коли праця відповідає її природним здібностям. Природне розуміється як внутрішня, глибинна сутність, притаманна світові Природі й людському світові Культурі.

В ідеї щастя Григорій Сковорода перший в українській і загальноєвропейській філософії розкрив внутрішню, екзистенційну, сутність людини як її самоздійснення: “**А що таке людина? Хоч би що воно було: чи дія, чи діло, чи слово — все те марнота, якщо воно не отримало свого здійснення в самій людині**”. Однак цілковито здійснення духовної програми свого життя в культурному саморозвитку людина досягає тільки в пізнавально-культуротворчій взаємодії зі своїм народом: “**Кожен повинен пізнати свій народ і в народові пізнати себе**”. Цією філософемою Сковорода дає нам ключ розуміння улагодженої єдності частин у цілому — морально зрілих людей у збірній цілісності народу. Г. Сковорода вперше сформулював екзистенційну концепцію української національної ідеї як здійснення внутрішньої, духовної суті неповторного життя людини й народу.

Уся освітньо-філософська діяльність Григорія Сковороди перейнята надзвичайно своєчасними нині моральними імперативами про необхідність зберегти людині серце чистим і душу живою, про споріднену працю й про природженість людини до щастя, які є виявами внутрішнього прагнення людської душі жити самостійним, гідним життям. Чистим серцем людина розрізняє внутрішнє й зовнішнє, істинне і облудне, живі й мертві душі. А хто не народився духовно, в того душа мертвіє, не розкрившись. Мотив “**живої смерті**” — один з основних у Сковородинському “Саду Божественних пісень” і разом з Гоголівськими “**мертвими душами**” лишається своєчасним застереженням для нинішнього соціуму.

“Щастя в серці...”

— **Як сам Сковорода зі своїми моральними вимогами до людей уписувався в тогочасне суспільне середовище?**

— Суспільну силу духовних прагнень мудреця проникливо охарактеризувала Олександр Єфименко: “**Але, все-таки, міркування Сковороди слухали всі, слухали й ті, проти кого він спрямовував свою натхненну викривальну красномовність, наповнену їдкими сарказмами — і це велике підтвердження його видатної сили**”. Дослідниця зауважує, що мандрований мудрець Григорій Савович своєю освіченістю й талантом співця природно вписався в козацьке середовище українського соціуму, бо “**давня Україна — дуже проста й демократична за устроєм — завжди дивилася**

на освіту буденно, не вважаючи її привілеєм якогось стану або чину, тому поширення різної мудрості, як шкільної, так і житейської, на кшталт піших мандрювань старців і козарів, мандрованих дяків ... було звичайнісінькою справою”.

Тож мудрість і співи вченого козака Григорія Савовича сільський козацький люд сприймав з його вуст як свої, й вони ставали улюбленими народними думками й піснями. Активними популяризаторами пісенного доробку Г. Сковороди стали мандрівні народні співці — кобзарі, бандуристи, лірники, які співали його пісні по містах і селах. Чи не від народних співців — козарів списував Сковороду Шевченко?

— **Справді, Шевченко й Сковорода глибоко споріднені з феноменом кобзарства.**

— Українські народні співці, зокрема кобзарі, уособлювали собою збірну душу, самосвідомість і волю духу свого народу. Сам Шевченко означив суть своєї поезії феноменом кобзарства, назвавши першу поетичну збірку “Кобзар”. Це одразу знайшло відповідний відгук у самосвідомості українців, які назвали свого народного поета **Кобзарем — Співцем**. Надзвичайно проникливо визначив духовно-вольовий феномен кобзарства, яке уособлювало собою небесно-земну сутність українського народу, геній слов’янства Іван Бунін (1870—1953): “**Кобзар — ...син народу, який не відділяє Землі од Неба...**” Таким, подібним до кобзаря, феноменальним мандрівним співцем-мудрецем був і Григорій Сковорода (1722—1794), який уособлював своїм подвижництвом нероздільну небесно-земну сутність рідного народу й так розглядав себе в космічній проекції: “**Цей мандрівник ходить ногами по Землі, а серце його перебуває на Небесах і втішається**”. При цьому мудрець зосереджує свою увагу на внутрішньому аспекті життя — на відчутті щастя як любові, ладу, Істини: “**Щастя ні від Небес, ні від Землі не залежить. ...Щастя в серці, серце в любові, а любов у законі вічного**”.

За висновками дослідників, пісні Сковороди виконували не лише народні співці, а й хорові колективи, зокрема, хор “малолітніх півчих”, яким керував наприкінці XVIII століття великий український композитор Артемій Лук’янович Ведель (1767—1808).

Уперше частину хорової спадщини Г. Сковороди (поряд із творами А. Л. Веделя, М. С. Березовського, Д. С. Бортнянського) записав П. І. Муравський (1914—2014) з хором студентів Київської державної консерваторії на платівку “Шедєври української хорової музики” (записали 1972, а платівку випустили 1988). Композиторський геній Г. Сковороди представлений шедевром — “Херувимська”.

Музично-педагогічна й композиторська спадщина Г. Сковороди потребують глибокого вивчення і впровадження в систему української музичної освіти й загальної культури. На основі Сковородинського філософсько-мистецького синкретизму основоположник нової педагогіки й народної школи Костянтин Дмитрович Ушинський (1824—1871) сформулював засадничий педагогічний принцип усебічного й гармонійного розвитку нової людини: “**Дітей необхідно навчати буквою, цифрою й нотою**”. Суть цієї триєдиної системи на-

вчання: діти паралельно вчать-ся читати тексти й ноти та лічити. Буква, цифра й нота — знаки мови, математики й музики, через які дитина навчається пізнавати себе, розвивати свої вроджені здібності, відчувати природний лад, осягати істинне знання й мудро жити в Істині.

— **Ідеї єднання зі Світом начебто суперечить Сковородині теза “Світ ловив мене, та не впіймав”...**

— Суперечність виникає через неправильне тлумачення Сковородиного “*Мир*”. Староукраїнською, як і сучасною, мовою *мир* — *громада*, а не світ; це не космогонічне, а соціальне поняття. Сковорода широко ділився з правдивими людьми знаннями свого чистого серця й глибоко опечалений був засиллям закостенілих, мертвотушних, яким не потрібне було знання Істини — вони вважали істинним те, з чого мали вигоду. Сковорода розрізняв людей, недвижну масу народу й мертві душі. Це відповідає поділу в українському моральному світогляді на людей, недолюдів і нелюдів. Саме мертвотушні нелюди присипляють людей, перетворюючи їх у недвижну масу пожиточного матеріалу для паразитування на ньому. Тож мудрець уникав стосунків з тим *миром*, був незалежний од багатства й влади, і підсумував своє земне життя сумно-радісно — парадоксальною філософемою: “**Мир ловив мене, та не впіймав**”. “*Мир*” (натоп, соціум) не “впіймав” ні Сковородиною Істини своїм темним розумом, ні самого мудреця в тене-тата марновірства й захланності. Цією філософемою Г. Сковорода образно сформулював принцип автаркії — свою самостійність, незалежність од речей і людей. Подібно до Сковороди, плекав свій дух не в публічному гаморі, а в таємничому єднанні з Істиною Гоголь: “**...Я завжди тікав від політики. Не поетове діло підлашуватися на світському ринку. Як ревний мовчазний чернець живе він у миру, не підвладний йому, і його чиста, безгрішна душа уміє тільки розмовляти з Богом**”.

— **Жити в миру й бути невідвладним йому — це велика відвага духовних подвижників.**

— Сила Сковородиного духовного подвижництва — його жива, дієва мудрість. Мудреці-подвижники, яких Сковорода назвав “*синами віку*”, осягають Істину й живуть істинно протягом власного життя, а весь народ слідом за подвижниками доходить до осягнення Істини протягом життя покоління. Наприклад, морально-соціальне вчення Конфуція (Кун Фу-цзи) набуло визнання лише через 200 років по його смерті. А ще через 100 років конфуціанство стало національною ідеологією Китаю. Тож і в українцях до 300-річчя народження свого Вчителя має визріти внутрішня потреба засвоїти й запровадити в життя морально-світоглядне вчення духовного подвижника мудреця Сковороди — **Сковородинство**.

Сковородинство — своєчасна стратегія культурно-суспільного саморозвитку людської особистості й збірної цілісності народу. Як ствердив український учений-енциклопедист Дмитро Іванович Чижевський (1894—1977): “**Українська духовна історія все, як зачарована, повертається до “Сковородинства”**”.

Вела розмову Любов ГОЛОТА

Роман ГОРАК

Дім над річкою

Колись цю річку звали Верещицею з наголосом на другому складі — напевно від того, що в ній було багато риби і по її течії ставили верші; однак з приходом радянської влади у вигляді визволительки, її стали називати Верещицею з наголосом на третьому складі, і тоді будь-який фольклорист міг записати народний переказ про те, що від того визволення навіть річка завершала. Верещицею вона й досі. А колись вона, тихоплинна і болотиста, захищала місто Городок, за якихось 25 кілометрів від Львова, і про яке Галицько-Волинський літопис згадує майже на сто років раніше. Оця близькість і була фатальною для містечка, захищеного з усіх боків від нападників водами та болотами річки. Ті, хто не міг взяти мури Львова, зганяв свою злість на Городку, спустошуючи його так, що, як твердить переказ, можна було сміливо його заскоротити і сіяти просо.

Та чи не найбільше боялось місто не так зовнішніх ворогів, як українців, проти яких польський окупант, який прийшов на чуже і не міг тим чужим нажертися, вів безжальну політику знущання та зневаги. Українці не мали права жити в цьому місті. Вони навіть не могли мати в ньому своєї святині. Жили вони за тими водами і болотами на передмістях, очікуючи слушної нагоди, щоб відплатити своїм кривдникам за знущання. Отож, побоюючись цього, король Сигізмунд I Старий дозволив перенести з одного з передмість дерев'яну церкву і поставити її над самим берегом ставу з розрахунку, що у випадку нападу чужинців вона буде першою жертвою. Тільки через сильні народні заворушення проти польської окупації, які почалися на Великій Україні і поволі перекидались на Галичину, городоцький староста Фердинанд на Митрові Мишковський дозволив замість дерев'яної церкви збудувати навіть муровану. Так і було зроблено. Церква була посвячена Благівіщенню і стала яскравим зразком ренесансного будівництва в Україні. І все ж страх перед українцями ніколи не покидав поляків. Він був таким великим, що навіть пізніше, аби їх застрашити, домігся городоцький староста прислати йому для страти кількох учасників Гайдамаччини, яких повісили на ринку, аби всі бачили, що чекає кожного українця, який посміє підняти руку проти свого *владателя*, і тіла їхні висіли доти, поки не перетворились у мумії.

Так звані батьки міста охочіше віддали ціле велике передмістя євреям, з яких мали вигоду та які тут утворили містечко Гнін, назване так від імені тодішнього старости, ніж скрегочучи зубами, дозволили б побудувати в середині міста-города церкву, — і у дарованому євреям передмісті відразу було збудовано чотири синагоги.

Не менші баталії розгорнулись через декілька сот років, коли на початку минулого століття в центрі міста, в протилежному боці від церкви, адвокат Лонгин Озаркевич, представник одного з небагатьох стародавніх українських родів, які не онімечились, не оплячилились, не перейшли задля користі на чужу віру, не стали хрунтями (так в Галичині називали тих, кого на Великій Україні називали і називають яничарами), а завжди при будь-яких обставинах були зі своїм народом, захотів купити землю для побудови будинку над рі-

кою Верещицею. Він довго воював з міською владою і, зокрема, з тодішнім бургомістром Адольфом Генцем, аби йому дозволили купити ділянку землі під забудову. Польський шовініст добре розумів, з якою метою у місто прибув цей відомий на всю Галичину адвокат і патріот-українець. Адже адвокатських контор тут було досталь, щоправда не було жодного українського адвоката. У місті йшла по-єзуїтськи нагла політика ополучування українців і створення їм таких умов, аби вони ставали зрадниками перед своїм народом, або ж втікали світ за очі, продаючи майже за безцінь віками наповнену своєю кров'ю і потом землю, і їхали за океан, звільняючи місце їм — зайдам. У справу аж мусили втрутитися українські посли у Віденському парламенті, які у відмові продажу землі вбачали звичайну дискримінацію українців, і бургомістр, зіптивши зуби, мусив здатись. Адже, на його думку, все йшло прекрасно! Місто готувалось збудувати пам'ятник королю

а король щедро роздавав українськй землі своїм фаворитам, намагався всіляко надати місту польського характеру, на фундаментах українських церков по загарбаному краю закладав костьоли, а тому з часом й збільшилися розміри цієї каплички. В тридцятих роках минулого століття вирішено надати костюлу більш імпазантного вигляду, і за цю роботу взявся не будь-хто, а сам головний воеводський архітектор Віктор, але здійснити задум через початок війни не вдалось. Костюл залишився стояти необтинкованим і таким стоїть до цього часу.

Опріч польської наглої експансії не менш наглою була й москвофільська, яка пропонувала українцям збутись польської опіки і перейти під царську. Адже, на їхню думку, українець не щось інше як блудний син, який відбився від рідної *матушки Расей*, забув що він *настоящий рускій*. Городок бачив одного з найгілших москвофілів, редактора журналу “Славянський век” і войовничого лідера

навчалися у Відні, тодішній столиці монархії, під дахом якої опинилися на той час всі слов'янські народи — за винятком росіян, але їх також не бракувало у віденському університеті. Проте основним завданням товариства було знайти інших студентів, які опісля ставали активними діячами у своїх країнах, з проблемами українського національно-визвольного руху та залучати їх до підтримки українців. Авторитет Лонгина Озаркевича був таким високим, що його обрали головою управи “Січі”, і він займав цей почесний пост два роки — з кінця 1881 до кінця 1883 років.

Він був внуком Івана Григоровича Озаркевича (1795—1854), який з 1837 року став священником у Коломиї. Його ім'я було загальновідомим у зв'язку з революційними подіями 1848 року. Він взяв участь у так званому “Соборі руських учених”, працюючи у шкільній секції та секції мови і літератури, обстоюючи права української мови в громадському житті та школах.

Річка Верещиця біля дому Озаркевичів

Ягайлу, герою Грюнвальдської битви, яка покляла край пануванню Тевтонського ордену, який любив це містечко, часто бував у ньому і тут помер. Саме він почав жорстоку колонізацію Галичини і виробив правила, як нищити українців, котрих і дотримувались до самого кінця панування Польщі на наших землях. Його серце замурували у стінах тутешнього Францисканського монастиря, а тіло перевезли у Вавель і поховали в усипальниці польських королів. Вже готувались документи про перейменування містечка Городок на Городок-Ягелонський, і це було 1904 році зроблено. Виявилось, що в ті часи було чомусь легше зробити таке перейменування, ніж у наші переіменовувати Кіровоградську і Дніпропетровську області, аби збутись імен катів українського народу.

Лонгин Озаркевич свідомо обирав місце для свого будинку, який мав стати центром українського життя в місті, адже поруч стояв давній костюл Воздвиження Чесного Хреста, який, як доносить легенда, фундував для свого улюбленого міста король Ягайло. Була це невеличка споруда, завбільшки з капличку, бо й поляків у місті була жменька, однак з часом їх ставало все більше і більше,

Дмитра Вергуна, якого й тепер російська пропаганда називає одним з найбільших *руських поетов зарубезья* та котрим не може нахвалитись автор статті про Городок у Вікіпедії, внісши його у список найвидатніших уродженців міста. З тих намірів москвофільства тодішня влада, звісно, сміялась, але толерувала його, бо вони допомагали їй розпорошувати одностайність рядів українців.

Ця ж влада добре знала, хто такий Лонгин Озаркевич і що можна очікувати з його приходом у Городок, і в своїх передбаченнях не помилилась.

Лонгин Озаркевич народився 1859 року в Белелуї, де його батько о. Іван Озаркевич був на той час парохом. Він приїхав до Городка на вимогу української суспільності Львова після закінчення юридичного факультету Віденського університету та тривалої практики по судах та адвокатських конторах. Ще навчаючись у Відні, вбився у лідери студентського руху і був активним членом студентської громади та українського товариства “Січ”, яке провадило культурно-просвітницьку роботу серед студентства та пропагувало українську культуру серед студентів інших національностей, що

Тоді ж, 25 жовтня 1848 року, на зразок інших слов'янських культурних центрів, званих “матицями”, створено “Галицько-руську матицю”, що мала опікуватись просвітніми справами та видавничою діяльністю рідною мовою і була прообразом пізнішого товариства “Просвіта”.

У цьому товаристві і його відділі у Коломиї зосередив свою просвітню роботу Іван Озаркевич. Брав активну участь у роботі Коломийської окружної Руської Ради, якою керував директор міської школи Микола Верещинський, який обезсмертив своє ім'я, як один з фундаторів виходу “Русалки Дністрової” 1837 року. Одним із, кажучи сучасною мовою, проектів, який вдалося осягнути цією Радою, було створення руської читальні та театру. Все почалося з того, що Іван Озаркевич, захопившись “Наталкою Полтавкою” Івана Котляревського, вирішив, що цю п'єсу мають побачити галичани, але для цього, щоб вони зрозуміли її та мову Великої України, вирішив “перекласти” її на покутський діалект. В результаті такої переробки п'єси стала називатись “Дівка на відданю або На миловання нема силовання”. Типовий східноукраїнський побут

Іван Озаркевич також “перелицював” на покутський, а незвичне для покутян ім'я Наталка перемінив на всім зрозуміле Анничка. Як підсміювався Іван Франко над цією затією, що Іван Озаркевич позодягав своїх героїв у покутські киптарі, відповідно змінивши і їхню мову! 1849 року в Чернівцях Іван Озаркевич видав у тому ж дусі і “Комедію-оперу “Весіле, або Над цигана Шмагайла нема розумнішого”, 1849”. Це була переробка поеми Петра Писаревського “Стелько”, яка вийшла друком 1841 року. Перелицював Іван Озаркевич й комедію Григорія Квітки-Основ'яненка “Сватання на Гончарівці” на “Сватанне, або Жених навіжений”.

“Наталка Полтавка” в покутському киптарі була вперше поставлена в червні 1848 року в Коломиї, а відтак на “Соборі руських учених” у Львові та в Перемишлі, який вважався центром українських змагань та культури, на той час і від того часу починається відлік українського театру в Галичині.

Публіка, яка, як злісно жартували поляки, складалась “з рорów і шлорów” (з священників і селян), з великою радістю повітала рідне слово і забажала побачити автора, не знаючи про те, що той давно вже помер. Коли про це їй хотів сказати один з акторів, який вийшов на сцену, публіка не дала йому прийти до слова, і він мусив прийняти ті овації, котрі призначені були для небіжчика Котляревського. З тої забавної сцени зродилася опісля жартівлива поговорка, що “Котляревський 1848 року в Коломиї був”.

Однак знайшлися люди, які з намови поляків почали нагло висміювати затію Івана Озаркевича, що дуже пригнітило його і привело до зневіри. Та справа започаткована о. Іваном Озаркевичем не пропала даремно. І, як це не дивно, знайшла гарячу підтримку в городоцького пароха Лева Трешаківського (1810—1874). У Городку він був парохом від 1860 року, тут помер і похований на городоцькому цвинтарі, і могила його, на жаль, цілком забута. Саме він запропонував на засіданні Головної руської ради 15 червня 1849 року, щоб чистий дохід із святкування річниці знесення кріпосного права в Галичині, яке відбулося 15 травня, повернути на будову Руського (читай — українського) дому, де мала бути сцена та глядацький зал. І так сталося.

Найстаршою дитиною в родині Івана Григоровича Озаркевича був син, якого також називали Іваном (1826—1903). Він закінчив Львівський університет та греко-католицьку семінарію і одружився із дочкою Теофілею Данила Окуневського, тодішнього пароха села Белелуя снятинського повіту з відомого роду, що дав українській культурі та науці чимало видатних особистостей. Він був деякий час священником у селі Василя Стефаника Русові, де хрестив, одружував та спроваджував на вічний покій предків цього великого письменника. В Белелуї о. Данило Окуневський був парохом з 1835 року. У це ж село, на місце тестя, Львівська консисторія скерувала на душпастирство й о. Івана Озаркевича. В цьому селі при церкві Успення Пресвятої Діви Марії, збудованій 1763 року, він прослужив до 1884 року.

Цей громадський посаг о. Іван Озаркевич використав з розумом і зробив його основою добробуту свого великого роду.

З жінчиного роду Окуневських вийшов політичний діяч Теофіл Окуневський (1898—1937), який був одним з найвидатніших політиків свого часу, лицарським захисником честі українського народу та послом до Віденського парламенту у 1897—1900 та 1907—1918 роках й Галицького союму у 1889—1900 та 1913—1914 роках. Він був за фахом юристом і брав участь у найголосніших тодішніх політичних процесах, обороняючи українців. Його брат Ярослав Окуневський (1860—1929) був лікарем і адміралом Австрійського військово-морського флоту. Виховував престолонаслідника Австрії, був організатором міжнародного морського шпиталю в Пулі, автором уставу морської медичної служби в монархії і за свою діяльність був удостоєний найрізноманітніших нагород та титулів різних країн світу. Став автором прекрасних “Листів із чужини”, виданих у двох томах (т. 1 — 1898 рік та т. 2 — 1902 рік).

З цього ж роду — Ольга Окуневська (1875—1960), відома українська піаністка, яка навчалась у Віденській консерваторії та в Києві у Миколи Лисенка. Вона була акомпаніатором всесвітньовідомої співачки Соломії Крушельницької. Двоюрідною сестрою братів Окуневських була Софія Атанасівна Окуневська-Морачевська, вихованка Наталії Кобринської, перша жінка, яка закінчила гімназію, а відтак стала першою лікаркою в Австро-Угорській імперії.

Вони всі були частими гостями в будинку Лонгіна Озаркевича в Городку... З цієї точки зору цей дім є унікальним в історії української культури, що аж ніяк не розуміє або ж свідомо не хоче розуміти городоцька влада, піддаючи його такому спустошенню та сапалуженню...

У 1860 році на Івана, сина Івана, Озаркевича покладено почесні обов'язки бути деканом Снятинського деканату церков, а також обов'язки шкільного комісара у повіті. У 1868—1884 роках він був віце-маршалком Снятинської повітової ради, обирався у селах, які входили до парохії ще й громадським радником. І всюди вів боротьбу за права українського народу. Його діяльність і довіра до нього людей призвела до того, що він обирався послом у Галицький крайовий сойм і був ним у 1867—1876 роках, і тричі обирався послом до Віденського парламенту: у 1873, 1879 та 1885 роках. Такої честі не досягав майже ніхто з тодішніх політичних та громадських діячів. Посада посла давала багато преференцій і непогану платню, яку о. Озаркевич не змарнував, а, думаючи про благополуччя родини, прикупляв землю, в результаті чого вийшов непоганий масток, який давав чималий прибуток. Саме на цій землі його невістка, колишня наречена Івана Франка Ольга Рошкевич, мала намір створити щось на зразок комуні, взявши в посесію землю о. Озаркевича, який на той час перейшов працювати у Болеків, щоб з прибутків тієї комуні утримувати таких відкинутих суспільством людей як Іван Франко та Михайло Павлик. З цієї затії нічого не вийшло, але опісля вся ця земля перейшла у власність Наукового Товариства ім. Тараса Шевченка і була його капіталом.

Був активним в роботі Віденського парламенту, постійно вносив запити з питань обмежень прав селян та обстоював національні права українців.

Далі буде

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

“Україна — одна з центральних арен обох світових воєн. Розділена між двома воюючими імперіями, наша земля опинилася у центрі масштабного протистояння в 1914–1918 та двадцятьма роками пізніше — в 1939–1945 рр. Позбавлені власної державності, українці змушені були воювати за чужі для них інтереси і навіть вбивати інших українців, одягнених в однострій інших імперій.

Долі двох поколінь наших земляків були схожими. Мешканці західних теренів у Першій світовій війні проливали свою кров як солдати Австро-Угорської армії, у Другій — частина з них опинилася у формуваннях Третього Рейху. Наддніпрянці ставали воюючими російської імперії, а відтак більшість з них через двадцять років опинилася у лавах Червоної армії”, — розповідає голова Українського інституту Національної пам'яті Володимир В'ятрович.

Завершення Першої світової війни увінчалось спробами створення української держави та війська. Проте втримати незалежність не вдалося. В результаті Україну знову розділено між сусідніми країнами. І в Другій світовій війні історія знову повторила жорстокий урок для бездержавного народу. За шість років від 1939-го до 1945-го — близько семи мільйонів українців знову взяли зброю, ставши солдатами семи армій. Абсолютна більшість з них (6,3 млн.) боролася в лавах Антигітлерівської коаліції, з них найбільше були червоноармійцями. Близько 300 тисяч воювали за Третій Рейх чи його союзників.

Зачароване коло, на яке здавалося були приречені мільйони українців, вдалося таки розірвати. Близько 100 тисяч молодих хлопців та дівчат кинули виклик головним учасникам війни, обом тоталітарним режимам — нацистському і комуністичному. Вони стали воїнами Української повстанської армії. Це військове формування було не найбільшим серед тих, що зійшлися у смертельному герці на українській землі. Але було найважливішим, адже УПА — єдина армія в Другій світовій війні, створена самими українцями. Не лише без будь-якої допомоги інших її учасників, але й всупереч їм.

УПА стала відповіддю нескореного народу. Несподіваною відповіддю для тих, хто вважав українців рабами та нелюдьми, був певен, що остаточно переламав їм хребет репресіями та Голодомором.

Від самого початку повстанська армія проголосила головною

Інна АНДРІЯШ,
оперна співачка, регент вокального ансамблю “Небесна Покрова” Свято-Покровського храму УАПЦ, м. Боярка

Місцеві жителі Балканського півострова були приємно вражені патріотизмом українських прочан. Секретар Священного Синоду Албанської православної церкви Митрополит Нафанііл в Кафедральному храмі Христового Воскресіння, що в Тирані, вінів українцям для прикладання мощі мучеників часів Османської імперії князя Володимира Сербського і святого Кузьми та благословив усіх олієпомазанням. У православному храмі Миколая Чудотворця міста Белград (Сербія), де знаходиться часточка мощей святого апостола Андрія Первозванного, настоятель цього храму отець Володимир співав ра-

Літопис великого протистояння

У Центрі Києва на Хрещатику працює виставка “УПА — відповідь нескореного народу”. У фотографіях, документах графіках, мапах та інфографіках представлено цілісну картину протистояння Організації українських націоналістів та Української повстанської армії з Третім Рейхом. Охоплено період від арештів Степана Бандери і Ярослава Стецька німецькими спецслужбами у липні 1941 року до звільнення останніх націоналістів — в'язнів нацистських концтаборів у травні 1945 року.

метою створення української держави. Ця мета суперечила планам інших учасників війни, але її безкомпромісне відстоювання повстанцями перетворило їхню армію в окремий український чинник у Другій світовій. Український визвольний рух став суб'єктом міжнародної політики, рахуватися з яким були змушені всі учасники війни.

Для більшості українців, які були солдатами в інших арміях, війна закінчилася у травні 1945-го, після припинення бойових дій у Європі. Чи кілька місяців потім після капітуляції Японії у вересні. Але не для вояків УПА. Їхня боротьба з комуністичним тоталітарним режимом тривала понад десятиліття.

Фотодокументальна виставка “УПА — відповідь нескореного народу” — це розповідь про боротьбу повстанців проти нацистського та комуністичного тоталітарних режимів. Історія, яка однаково завзято оббріхувалася обома її супротивниками під час війни. Історія, яка й досі в епіцентрі інформаційного протистояння. Представити вояків УПА як зрадників свого народу та злочинців й нині важливо для тих, хто не бачить Україну вільною і сильною у майбутньому. Адже історія українських повстанців показує, якою рішучою може бути відповідь українців зазіханням на їхню свободу.

Експозиція розповідає про Олександра Луцького — заступника референта Проводу ОУН, Василя Чижевського — обласного військового референта Дрогобицьчини, Омеляна Польового — командира куреня “Кривоніс І”, Андрія Тучапця — командира сотні УНС “Сіроманці”, Остапа Лінду — військового референта Львівського обласного проводу ОУН, Романа Шухевича — одного з лідерів ОУН, Кирила Осьмака — Президента Української головної визвольної ради, Остапа Качана — заступника командира Вінницької військової округи та інших.

Увагу багатьох відвідувачів виставки привертає стаття “Чужі дивізії чи власна армія”, що була надрукована у підпільному виданні Волинського крайового проводу ОУН “Вільна Україна” ч. 6 за липень 1943 року.

“Німецька преса в Генерал-Губернаторстві, зокрема українською

мовою, сильно розкричалася про створення німецької дивізії СС під назвою “Галичина”. Кампанія розпочалася у квітні і триває до сьогодні. Підтримував ту кампанію Укр. Центр. Комітет на чолі з Кубійовичем. Команда дивізії складається з українців і німців. На чолі її від українців став ген. Курманович, від німців пол. Бізови. Дивізія мала б виключно і військовий характер і ціль, не маючи нічого спільного з якимись політичними прагненнями.

Ось і маємо новий засіб нищення кращих безздатних кадрів українського народу. Континентова акція, що має за ціль витворити в Україні масовий голод, набір людей до Німеччини на роботи, масовий терор — це старі методи нищення наших сил. Від квітня ц.р. Гітлер вдумав ще один метод. Він ухитрився мобілізувати нас на фронт і, мов рабів, вислати на смерть за свого ката.

Створення “української” військової формації німців вбиває одним вистрілом аж чотирьох зайців:

1. Винищують укр. безздатний елемент, посилавши його в найбільшій вогонь на найбільш загрозові відтинки. Ніде масово ліквідувати людей не є так легко, як на фронті. Ворог б'є спереду, а союзник може бити ззаду.

2. Ослаблюють нашими руками свого противника.

3. Маніфестують перед світом, що українці визнали, ба, навіть засвідчили своєю кров'ю ідею “Нової Європи” і становище в ній України як колонії.

4. Паралізують українську визвольну війну політично й мілітарно.

Граючи на войовничому запалі української молоді та на нашому ворожому ставленні до Москви, німці сподіваються успіху.

Та український народ сьогодні має

власну політичну ціль. Створення Самостійної Соборної Української Держави. І приймає всякий засіб боротьби, який може досягнути ту ціль, а відкидає все, що їй суперечить.

Чи здобув хто-небудь власну державу при допомозі колоніальної армії?

Ні. Бо всяка колоніальна армія в усьому залежить від чужого військового командування. Узалежнення це полягає в тому, що чужинець не дозволяє нам вишколювати старшин. А армія без вишколених старшин — це маса без голови, яка напору регулярного війська противника не витримає. Крім того, колоніальну армію не ознайомлюють з усіма видами модерної зброї. Перед змовою колоніальної армії проти свого пана ворог заздалегідь забезпечується донощиками і провокаторами і у вирішальний момент всяку диверсію завчасу ліквідує. Наслідком всіх цих причин англійці легко ліквідували повстання англійського колоніального війська в 1868 році. Ворог ніколи не допустить до створення сильної колоніальної армії, що загрожуватиме йому самому.

І тому українська колоніальна армія, крім сильного фізичного знищення безздатного елемента, політичної компрометації та допомоги своєму ворогу нічого нам не дали...

...Все, що здатне носити зброю, йде не у ворожі дивізії, а в рідну нам Українську Повстанську Армію. В УПА віднайде українське вояцтво свої ідеали, за які з честю пролити кров, віддати своє життя.

Бо УПА — це Збройна Сила Української Нації і запораука її перемоги. УПА — це школа українських вояків, підстаршин і старшин. УПА — це оновлена українська держава, за яку від віків проливали свою кров наші предки...”

Божественна літургія українською в Європі

Нещодавно відбулася поїздка організованого мною вокального квінтету солістів “Небесна Покрова” за кордон по духовних місцях. Допомогу в організації поїздки надав настоятель Свято-Покровського храму УАПЦ м. Боярка митрофорний протоієрей Димитрій Присяжний. Священник і співаки провели в Сербії, Албанії та Македонії молебні, акафісти та Божественну Літургію українською мовою.

зом з нами “Многоліття”, а в місті Ельбасан в храмі Пресвятої Діви Марії отець Димитрій Присяжний відслужив Акафіст Божій Матері, прославляючи Царицю Неба і Землі разом з вокальним ансамблем та українськими прочанами.

У монастирі святого Власія, що знаходиться у Албанії, ансамбль духовної музики “Небесна Покрова” заспівав святкові тропарі грецькою, грузинською та українською мовами. А в дитячому будинку на території цього монастиря виконали

“Молитву за Україну” М. Лисенка. Місцеві діти гостинно зустріли паломників з України та заспівали албанські духовні та національні пісні. Поблизу міста Ляч побували в монастирі святого Антонія, де на горі повстав височенний Хрест. У місті Берат відбулася оглядова екскурсія з відвідуванням фортеці Онуфрі та Національного іконографічного музею.

У столиці Сербії Белграді ми відвідали Собор святого Сави Сербського, Соборну церкву свя-

того Архангела Михаїла, церкву Різдва Богородиці та каплицю преподобної Параскеви, де зберігається частинка її мощей та є цілюще джерело.

А Македонія вразила своїми монументальними та древніми спорудами. Здавалося, саме небо під сонячним прапором Македонії сяяло благодаттю для українців у молитві і Святому Причастті. Саме тут, на березі Охридського озера, ми відслужили Божественну Літургію. З нами молились і македонці, і представники інших народів. Богослужіння відбувалось українською мовою, але всі молилися разом, розуміючи глибокий зміст сокровенного. Це єднання духу в спільній молитві до Господа свідчить про високе благословення з небес.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Вікно війни

У Центральному Будинку художника НСХУ відкрили виставку: “Художники Донбасу: “Залишаємося з Україною у серці”. В експозиції представлено живопис, графіку, скульптуру та інсталяції.

Українці та росіяни за етнічним походженням, усі вони в результаті російської воєнної агресії пережили спільну біду. Більшість з них втратили дах над головою, стали біженцями. Але у цей важкий для нашої держави час залишаються з Україною в серці та з непохитною вірою у наш європейський вибір.

Серед них є люди досить відомі — члени Національної спілки художників України, заслужені художники, лауреати престижних відзнак, учасники всеукраїнських і міжнародних виставок. А також є зовсім молоді митці, які вже встигли заявити про себе.

“Всі ми дізнаємося про події на Донбасі із засобів масової інформації. Але саме картини митців Донецчини та Луганщини дозволяють відчуті той біль і переживання, які відчувають жителі Сходу через російську агресію. Ці твори вже стають історичними документами, за якими наступні покоління будуть вивчати українську історію. Мистецтво художників Донбасу — це їхня зброя. Вдячний всім майстрам пензля за прекрасні картини”, — зазначив на відкритті виставки міністр з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб Вадим Черниш.

“Великий уклін художникам Донбасу, яких не зламали лихоліття російської окупації. Наші митці знайшли у собі сили аби продовжувати творити. Любов до рідної землі допомагає їм не полишати творчість. Був приємно вражений різноманітним робіт митців Донецчини і Луганщини. Це найбільша експозиція художників зі Сходу, що була представлена у виставкових залах НСХУ за часів незалежності”, — наголосив секретар НСХУ Микола Тишук.

Про роботу над створенням експозиції повідомили волон-

тер Галина Чумак, яка багато років поспіль була директором Донецького обласного художнього музею, та заслужений художник України Валентина Теличко.

А ось що розповіли художники, чії роботи представлено на виставці.

Віктор Скубак:

“Іноді згадується мені бабусине і мамине село на березі Сіверського Дінця, заснованого запорізькими козаками ще у далекому XVII сторіччі. Тут проминуло моє дитинство. Як же було цікаво мені в ту пору діставати раків під корчами, азартно стежити за найменшим порухом поплавка,

звичаями. З високих пагорбів нашого села було видно їхні станиці, садки, баштани... Чи міг би хтось із нас тоді уявити те, що довелося нам побачити влітку 2014-го? Не тихе небо нічне, всіяне зірками, а важкі хмари, чорно-червоні від артилерійських залпів... Дрижання віконних шибок від пострілів, гуркіт танків...

...Але ті мої перші мистецькі спогади на межі, де сходять прекрасні українські і російські краєвиди, завжди у моїх найсвітліших спогадах... Хоча тоді я малював, керуючись лише емоціями. Сьогодні ж, створюючи художні пейзажі нашої України,

я кладу в них не лише емоційні враження від природи, а також і свої роздуми про історію того чи того краю, їхні етнічно-культурні особливості, намагаючись уявити затьмарений день, його майбутнє. Намагаюся навчати такому багатогранному баченню і своїх студентів. Багато років я працював на посаді доцента у Луганському державному інституті культури і мистецтв. Але коли наше місто було окуповано, я переїхав на підконтрольну Україні територію Луганської області”.

Віктор Ендеберя:

“Я народився у Казахстані. Але моє дитинство, юність і усі подальші роки проходили на Донбасі. Тут я жив, творив, з цікавістю пізнавав історію, культуру, традиції цього краю. Донбас дав Україні таких знаменитих поетів як Володимир Сосюра, Василь Стус, багатьох українськомовних та російськомовних письменників, художників, композиторів... Українці на Донбасі вважали Росію братерською. Але сьогодні путінський режим уда-

засівши з вудкою у прибережних зелених чагарниках, милуватися лілями на воді... Або, набравшись духу, поплисти “аж на той бік Дінця!”... А на тому боці вже була Росія, край, заселений донськими козаками зі своїми, вже іншими ніж у нас традиціями, побутом і

дав Україні таких знаменитих поетів як Володимир Сосюра, Василь Стус, багатьох українськомовних та російськомовних письменників, художників, композиторів... Українці на Донбасі вважали Росію братерською. Але сьогодні путінський режим уда-

рив нашому братерству ножем у спину, розв'язавши війну і цинічно оголосивши, нібито він прийшов “захищати російськомовне населення”. Я, Віктор Ендеберя, російськомовний патріот України, не просив у Путіна ніякого захисту, бо для такого захисту тут немає і ніколи не було ніяких причин. Насправді це ніякий не захист, а злочинна військова агресія, яка завдала на десятиліття наперед страшної рани відносинам між українським і російським народами. В результаті мало не два мільйони людей стали біженцями і розселилися по всій Україні. Я теж змушений був покинути свій дім на Донбасі. Поселився у Фастові Київської області. Тут я нині живу, працюю і, звичайно ж, мрію про звільнення Донбасу й повернення миру в наш край, що став для мене рідним...”

Сергій Жидель:

“...За моєю спиною вже понад 40 років творчості. І все більше непокоїть думка, що, напевне, я не все зробив, не все спробував з того, що міг би... Однак усе, що вже зроблено, творилося мною зі щирим бажанням якнайглибше осмислити гармонію усього довколишнього світу і людського буття у ньому. І не тільки осмислити, а по можливості ще й додати своєю творчістю якийсь особливий штришок до тієї гармонії. Дуже шкода, що якась частина людського суспільства проходить повз цю, важливу для усіх нас, місію...”

...У березні 2014-го банди спровокованих і підтримуваних Росією терористів почали захоплювати в Луганську адміністративні приміщення. Далі — російське військо вторгнення. Це була велика підлазrada дружби між нашими народами. Дуже гірко... Але така політика і держава, котра здійснює таку політику, не мають достойного майбутнього...”

...Я переїхав з Луганська до міста Охтирка, ось уже три роки тут живу і працюю. Нині займаюся розписом церкви “Успіння Богородиці матері”. В невеличких перервах над цією роботою повертаюся до своїх улюблених пейзажів”.

Серед експонатів виставки привертають увагу картини Володимира Радковського зі Слов'янська, створені на українську тематику — “Церква у Карпатському селі”, “Козак з люлькою”, “Україночка”. Як самобутній майстер пейзажу заявив про себе Борис Єрьомін з Донецька, який нині мешкає у Маріуполі — полотно “Тане сніг”, “Річка”, “Осінь хмари жене”, “Черета”, “Слобожанські далі”. Милують око натюрморти Сергія Жиделя “Чорнобривці”, “Квіти”, “Бузковий цвіт”. Казкові мотиви присутні у творах Раїси Малинкіної (Макіївка — Костянтинівка) “Чарівна пташка”, “Народження світу”, “Дерево життя”, “Світи, місяченьку”, “Веселий розмай”. Трагічним сторінкам української історії минулого століття присвятив свої роботи Віктор Ендеберя — “Розкуркулена сім'я біля своєї хати. 30-ті роки XX ст., с. Удачне”, “Розкуркулених селянина П. Ємця у Тришанському районі. 30-ті роки XX ст.”, “Розкуркулених селянина в селі Удачне за фотодокументами 30-х років XX ст.”. Краса української природи передана у пейзажах заслужених художників України Володимира та Валентини Теличків (Київ—Донецьк) — “Серпень”, “Батьківщина”, “Квітневий полудень”, “Спогади”. Події останніх років надихнули Сергія Друзяку та Сергія Литвинова з Краматорська на створення полотен “Вікно війни”, “Квіт війни”, “Чокнута Росія”, “Постріл у небо”, “Скринька Пандори”.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Допомагали Оксані творити пісенне диво для зачарованих глядачів її друг і колега по навчанню в Національній музичній академії, відомий тенор Юрій Лук'яненко та знаменитий своєю віртуозною грою Національний академічний оркестр народних інструментів України (художній керівник і головний диригент — Віктор Гуцал). Солісти оркестру Андрій Вовчук (цимбали), Георгій Агратіна (окarina) та Тарас Столяр (бандура) віртуозним виконанням заслужили овації глядачів. У програмі прозвучали добре відомі твори українських композиторів та улюблені українські народні солоспіви. Серед них такі перлини як “Пісня Наталки” М. Лисенка, “Два потоки з Чорногори” А. Кос-Анатольського, “Чорні брови, карі очі” Д. Бонковського, “Журавка” О. Білаша, “Дніпровський вальс” І. Шамо... Вечір обарвив художнім словом артист Олександр Рудько.

«Пісенні барви України»

Для шанувальників справді високомайстерного мистецтва співу нещодавно випала рідкісна нагода зустрітись з відомою оперною співачкою — солісткою Національної опери України Оксаною Яровою. Добре відома своїм непересічним талантом оперна Діва презентувала у Національній філармонії України свою нову програму „Пісенні барви України“.

З улюбленої учениці Євгенії Мірошниченко Оксана виросла на прекрасну оперну співачку з діапазоном у 3 октави. Оксана Ярова вражає як виконанням віртуозних моцартівських арій із репертуару колоратурного сопрано, так і лірико-драматичних арій із опер Верді! Співачка, в голосі якої поєднуються колоратурна легкість і драматична пристрасть, наважується на найскладніші твори й достойно їх виконує... Як приклад, про це яскраво свідчить дуже чуттєвий і яскравий кліп на всесвітньо відому пісню “Feelings”.

Для досягнення високої мети знадобилось 8 років музичної школи, 6 років музучилища та 5 років консерваторії. Цілих 19 років, щоб стати блискучим професіоналом сцени! А попереду Оксани завжди робила перші кроки сьогодні добре відома у нас і за кордоном її старша сестра Ольга Микитенко, чий приклад для Оксани став незамінним. П'ять років праці в умовах надзвичайно жорсткої конкуренції в Національній опері, а потім ще п'ять років в муніципальному оркестрі. Талановита співачка приклала максимум зусиль для початку власної

Співає Оксана Ярова

сольної кар'єри. Підготувала та представила на суд вимогливих глядачів ряд своїх програм, найновішою з яких є “Пісенні Барви України”.

Виконавиця, яка співає в стилі “Neo-Classic”, користується успіхом у вимогливих слухачів.

Оксана Ярова, вихованка школи Євгенії Семенівни Мірошниченко — талановита співачка з унікальним голосом, нині підкорює світові оперні сцени, продовжуючи славні традиції знаменитої вокальної школи свого незабутнього педагога.

Манзарі, гижки та інші смакоти

Оксана ШАЛАХ

Я народилася в селі Оленівка, що на Вінниччині. До Могилів-Подільського над Дністром — рукою подати, 16 кілометрів. Саме тут, у Могилеві-Подільському, 1920 року, переїхавши до дочки Ізидори, Олена Пчілка звернула увагу на дивовижні неповторні розписи хатніх стін, коминів, одвірків, сволоків у доволишніх селах — справжній рай, у якому кожен почувався, як у квітучому саду... Подільська Наддністрянщина — земля благодатна і родюча: сади, де росте все — від вишень до персиків; городи, де знайдете і найсолонішу диню, і найгіркіший часник; пшеничні, житні, кукурудзяні, соняшникові поля... Зовсім малою я ходила з бабусею в поле “розбирати буряки”, а десятирічною вже вмiла варити борщ і вареники, бо бабуся навчила. Прабабуня Текля знала “море казок” (це моє дитяче визначення), від неї я запам’ятала “Казку про золотий черевичок” (“Ганна-панна”), “Про Фініста — ясного сокола”, “Про Котигорошка”, “Про Котика і Півника”... Казкові молочні ріки і кисільні береги для мене були цілком уявлені, бо наша Квіточка молока давала багато, а кисіль варила часто — з вишень, порічок чи малини... Оті страви, запах яких пам’ятаєш із дитинства, на все життя залишаються найсмачнішими.

Манзарі

Тісто. 50 гр дріжджів залити теплим молоком, додати 1 ст. ложку цукру і трохи борошна — після розмішування має бути однорідна маса. Коли дріжджі “виростуть”, можна вчиняти тісто. Для цього потрібно близько 1 кг борошна (стільки “вбере” тісто). До борошна додати готові розведені дріжджі, 1 ст. ложку олії, 4 збиті яйця. Підсоливши, замісити м’яке тісто, якому “дати відпочити”.

Начинка. До 800 гр домашнього коров’ячого сиру додати 1 яйце, багато дрібно нарізаного кропу і пір’я молоді цибулі, посолити до смаку.

Пиріжечки треба ліпити маленькими, делікатними, тоді їх легше обсмажувати в олії. Це легко зробити просто на сковороді. Можна випікати і в духовці.

Манзарі — їжа святкова (обрядова). Як кутю на Різдво, бабу на Великдень, коржі з маком на Маковія, манзарі печуть на Трійцю (на Зелені свята). Утім, можна пекти в будні дні навесні і влітку — завжди, коли є багато свіжого кропу і зеленої цибулі.

Манзарі вмiла швидко і смачно пекти моя бабуся по татові Марія (Марія Дмитрівна Шалак, родом із села Сокіл Могилів-Подільського району Вінницької обл.), її пиріжечки були рівномірно підсмажені, тісто в них — ніжне, а начинка — така смачна, що можна їсти, не випікаючи!

Борщ

Звечора водою залити жменьку квасолі — так вона вранці швидше звариться (якщо квасоля молода — цього робити не треба).

Шмат м’яса варити разом із квасолею до напівготовності, згодом додати нарізану картоплю. Водночас у глибокій пателіні (сковороді) тушкувати дрібно нарізаний соломкою червоний бурячок, підливши невелику кількість води. Ще в іншій сковорідці на смальці чи олії готувати засмажку: подрібнивши цибулю, підсмажити її до золотавого кольору, згодом додати натерту моркву. Коли все протушкувалося, додати нарізані 1 свіжий та 2–3 кислі помідори, з яких попередньо зняти шкірку. Присоливши і приперчивши, засмажку (на Поділлі кажуть “затірка”) треба розтерти в макітрі до стану однорідної маси.

За хвилин 40–50, коли м’ясо, картопля і квасоля готові, у каструлю додаємо готовий протушкований буряк (так він не втрачає кольору) і дрібно нашинковану свіжу капусту. Поваривши хвилин 15, можна додати засмажку. Зверху ж обов’язково притрусити заздалегідь наріза-

ною петрушкою (кропом або ж тим й тим — до смаку).

Моя бабуня Надя (Надія Юхимівна Малай, бабуся по мамі, родом із села Оленівка Могилів-Подільського району Вінницької обл.) обов’язково наприкінці додавала скибочку свіжого яблука або ж 1 штуку чорносливу. Здається, дрібниці — а борщ набуває неповторного смаку!

Коржі з маком

До борошна додати сироватки, погашеного оцтом у столовій ложці поташу (соди), 1 куряче яйце, дрібку солі — стільки вбере тісто, яке має вийти м’яким. Тісто вимісити, сформувати круглі коржі (за розміром сковороди) і випікати на олії до готовності (пробуємо виделкою: якщо зубці після проколювання коржа сухі — тісто пропеклося).

У макітрі розтерти мак із цукром до стану однорідної маси. Коли коржі спеклися, їх треба покрити, відламуючи невеликі шматочки, і змішати у макітрі з маком. Якщо є, додати і мед.

Коржі з маком готують на Маковія, діти люблять їх як найсмачніший вишуканий десерт.

Картопляники з мачанкою

Картопляники. Картоплю натерти на дрібну тертку, посолити, поперчити до смаку, обов’язково додати ложку сметани (тоді спечені деруни не будуть темніти!) і соди, погашеної оцтом у столовій ложці. Випікати на сковороді так, щоб утворилася ніжна золотиста шкірочка.

Мачанка. 5–7 зубців часнику розтерти у макітрі із дрібкою солі; додавши попередньо начишених 2–3 грецькі горіхи. До розтертої маси додати півсклянки перевареної охолодженої води і чайну ложку соняшникової олії. Усе добре перемішати. Картопляники цією сумішшю можна полити або ж їсти, занурюючи їх у часникову мачанку.

Терта квасоля

Квасолі залити на 3–4 години водою (щоб краще розварювалася). Варити до готовності, після чого ретельно розтерти у макітрі до консистенції рідкої сметани, доливаючи води, у якій вона варилася. Розтерту масу розлити у неглибокі миски (“полумиски”) і дати загуснути. На стіл подавати, поливаючи підсмаженою на соняшниковій олії цибулею із розтертим часником. Цю пісню страву часто готують як одну із 12-и на Святвечір.

Молода картопля з часником

Молоду дрібненьку картоплю почистити і відварити. Доки картопля вариться, у макітрі натерти зубчиків 5–6 часнику, додавши дрібку солі, нарізати молодого кропу і підсмажити на соняшниковій олії 2–3 цибулини (до золотавого кольору), перед тим їх порізвавши кубиками. Коли картопля готова, її відціджуємо і пересипаємо в макітру, де перед тим натерли часнику. Зверху поливаємо олією із засмаженою

цибулею та притрушуємо молодим кропом. Накривши макітру, вміст можна потрусити, щоб картопелька увібрала часник. Смачного!

Паліяниця з кабаком (гарбузом)

Тісто. До борошна додати сироватки, соди, погашеної оцтом у столовій ложці, 1 куряче яйце, дрібку солі — стільки вбере тісто. Вимісити, щоб воно було м’яким, розкачати качалкою і сформувати великі круги.

Начинка. Гарбуз почистити і натерти на терці середнього подрібнення. Потерту масу збризнати соняшниковою олією, присолити і приперчити. Начинку рівномірно розкласти на круги із тіста і защипнути його із чотирьох боків, створивши круглу паліяничку. Випікати до готовності у духовці при 250 градусах, а виїнявши, змастити олією. На стіл подавати, розрізавши на акуратні трикутники, до сметани чи без неї.

Баба

Щоб спекти бабу, спочатку треба виготовити домашню локшину, або “домашнє тісто” (як кажуть на Поділлі). Для цього до борошна треба додати води, 1 куряче яйце, дрібку солі — і твердо замісити тісто. Розкачати і порізати спочатку на смужки, а потім на дрібну коротку локшину. Дати підсохнути і варити до готовності хвилин 15.

До відвареної лапші додати

перцю, солі, невелику кількість молока, 15–20 яєць, погашеної у столовій ложці соди — усе ретельно вимішати до однорідної маси, яку розкласти у форми, змащені смальцем і притрушені подрібненими сухарями. Випікати у духовці чи печі до готовності. На стіл подавати, порізвавши скибками, до сметани. Бабу печуть переважно на Великдень як обрядову страву, але можна пекти і на щодень. Найсмачнішу пече моя мама Наталя Григорівна Шалак, серед приправ у бабу вона додає ще й гвоздику.

Мамалига

У теплу воду в казанку (який на Поділлі називають “мамалижником”) поступово засипати кукурудзяне борошно — так, щоб не утворювалося грудочок. Помішуючи, довести до кипіння, додаючи 1 ст. ложку олії, 1 чайну ложку соди, 2 збиті яйця та солі за смаком. Після цього кукурудзяну кашу прикрити на хвилину 20, щоб “упріла”. Мамалига має бути така, аби її “копати ложкою”, коли остигне. На стіл можна подавати з молоком, киселицею чи зі шкварками та сиром. Щоразу набуває іншого смаку, ба, стає іншою стравою, бо мамалига зі шкварками — це смачна друга страва, а мамалига з киселицею — це вже майже десерт!

Гижки (холодець, холодне, драглі)

“Гижки — студень из свиных ножек”, — так пояснює слово Борис Грінченко у своєму “Словарі української мови” (т. 1, с. 282). Гижки — страва вибаглива, бо її треба зварити так, щоб рідина загусла, застигла. У нашій родині холодець завжди готував тато, це була ніби “чоловіча” страва, бо тут багато “граття” із м’ясом. Свиначі ніжки (якщо є м’ясо півня, треба його також додати до ніжок — тоді страва матиме інший смак, буде “запахнішою”) добре почистити, скласти в каструлю і залити водою так, щоб вода покрила м’ясо. Коли закипить, вогонь скрутити до найменшого, а до юшки додати лаврового листа, 1 цілу цибулину (попередньо почистивши), перцю меленого та солі до смаку. Варити години три на повільному вогні до готовності. Юшку відцідити, а м’ясо, відділивши від кісток, розкласти по неглибоких тарілках, після чого залити процідженою юшкою (щоб холодець був прозорий, його треба варити на повільному вогні, а жир — збирати). Прикрасити листям петрушки і дати охолонути та застигнути на холоді (в погребі чи холодильнику). Подавати з тертим хрінном чи гірчицею. Гижки на Поділлі були улюбленою холодною стравою на всіх урочистих трапезах (“оказіях”).

Олена ФЕЩЕНКО,
голова Черкаського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка

“Прошу я блага всім... І в лютий холод, і в липневі дні.” — таким великодушним, турботливим був Володимир Затулівітер. Шанувальники його поетичного слова пам'ятають його як неординарну, творчу особистість, прихильну до всього нового, талановитого. Ще за життя він бажав, щоб до нього приходили на гостину всі, кому близьке його слово. На жаль, поета вже давно немає, багато років немає на карті й села Бучак, але є дорога в крутосхилах, утоптана колись — може, й ним, є гора Козацький Шпиль, є могила на високій тій горі і є пам'ять, твори, які щоразу змушують задуматися над сенсом життя, його словами: “Як тісно у своєму поколінні!..” Чомусь було тісно... Мабуть, мілкою була ріка життя...

Ось уже п'ятнадцятий раз приїдять поціновувачі творчості відомого поета, перекладача, видавця та громадського діяча Володимира Затулівітра у мальовничий куточок на березі Дніпра, де останні роки свого життя провів поет, де знайшов свій вічний спочинок.

Цьогоріч Бучак зустрічав своїх гостей, які з'їхалися із Києва, Черкас, Канева, із рідної Сумщини для участі в традиційних Затулівітрівських читаннях. До їх організації і проведення долучився, як і в попередні роки, благодійний Фонд Володимира Затулівітра, який очолює народний депутат України сьомого скликання Леонід Даченко, Черкаське обласне об'єднання та Канівське міськрайонне Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, підприємці — меценати, зокрема директор ТОВ “НВФ “Урожай” Олег Васецький, який вважає, що прилучитися до вшанування пам'яті митців рідного краю — це важливий внесок у збереження літературної спадщини Черкащини.

Урочистості, як завжди, почалися біля могили поета, усі учасники пройшли шлях —

До поета на гостину (Село Бучак, п'ятнадцяті Затулівітрівські читання)

...шлях, неходжений, землі розлігсь,
мов не хотілось ніг йому ходящих,
і возних розляпистих коліс,
запеклих в круглому своєму щасті.

Шлях і справді неходжений, хіба що коли-не-коли пройдуть ним сім'ї двох господарів, що оселилися на вершині гори, або ще коли когось із бучаківців проведуть в останню путь, щоб покоївся на високій горі поруч із великим поетом. А цього липневого дня тим шляхом пройшли учасники читань, до могили поклали збірки поезії та прози у літературних журналах, газети із публікаціями про життя і творчість Затулівітра, багато квітів, колоски пшениці, кетяги калини, запалили свічку пам'яті...

Ось п'ятнадцять разів пролунав дзвін чаші — це був початок захо-

ду. Своїми спогадами про письменника поділилися ті, хто працював із ним, знав його, хто став збирачем і популяризатором його творчості: Петро Засенко, Олександр Шугай, лауреат Шевченківської премії режисер Михайло Ткачук, радіожурналіст і поет Василь Довжик, місцева поетеса Віра Носенко, Любов Снісар — багаторічна берегиня пам'яті й спадщини митця... Особливо зворушливим стало те, що до ювілейних читань долучилося Міністерство культури України, надіславши вітальну грамоту, та хор “Гомін” під керівництвом Світлани Маслак, який вшанував пам'ять великого патріота України піснеспівом.

Урочистий настрій читань підсилювала присутність рідної сестри мит-

ця Ніни, яка із родичами поета — двоюрідним братом Миколою Павловичем Коваленком, його сином Володимиром, онукою Даринкою та дружиною Надією Володимирівною, — прибула на Черкащину із села Яблучного Сумської області. Усі сумчани стояли у великій задумі: і гордість, і печаль огортали їх, коли промовці виголосували спогади про письменника, а особливо щемними були хвилини, коли звучали вірші поета, які читали вихованці Черкаського колегіуму “Берегиня” — Дарина Бухенська та Кабір Лабібі. Варто зауважити, що учні черкаських шкіл вивчають твори В. Затулівітра, щорічно беруть участь у конкурсах читців-декламаторів, а музично обдаровані школярі пробують окремі його поезії покласти на музику. Далі читання продовжилися на садибі поета, де у яблуневому саду, який так любив Затулівітер, звучали вірші, спогади, музичні твори, присвячені йому, які віртуозно виконував дует “Йогурт” у складі Кирила Бородіна та Данила Денисова.

Традиційний смачний козацький куліш став чудовим символом єднання учасників п'ятнадцятих літературних читань. Із кожним роком ширшає коло шанувальників слів автора: “Моїм словам ще так багато справ”. Тож наступного року у день Святого Володимира слово Володимира Затулівітра знову буде звучати на Канівських горах у Бучаку. Ласкаво запрошуємо всіх небайдужих долучитися до вшанування пам'яті великого поета.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2017

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 67

на 1 місяць 13 грн 06 коп. на 3 місяці 38 грн 12 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітницької роботи

Надія КИР'ЯН

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор

Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Інтерекспресдрук”,
вул. Сім'ї Сосніних, 3.

Загальний наклад у серпні — 15 200

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

